

Çek Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/710)

Not: Tasarı Başkanlıkça; tali olarak Avrupa Birliği Uyum, esas olarak da Adalet komisyonlarına havale edilmiştir.

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

8/5/2009

Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-1690/2010

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 14/4/2009 tarihinde kararlaştırılan “Çek Kanunu Tasarısı” ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

GENEL GEREKÇE**A- Yeni Bir Kanunu Gerekli Kılan Sebepler****I- 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna İlişkin Değişiklikler ve Sonuçlar**

1) Fransız Çek Kanunundan esinlenerek hazırlanan, amacı, çeki güvenilir bir ödeme aracı hâline getirmek olan 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” 1985 yılından beri yürürlüktedir. Bu Kanunun, amacı bağlamında öne çıkan beş özelliği vardır:

a) Çekle işleyen hesapların açılması sıkı kurallara bağlanmış, çek defterlerinin bankalar tarafından belirlenecek boyutlarda ve Kanunda öngörülen çek yaprağı düzeninde basılması zorunluluğu getirilmiştir.

b) Çeki kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan kişinin elindeki tüm çeklerinin iadesi zorunlu kılınmıştır.

c) Çeki karşılıksız çıkan kişiye bir taraftan Kanuna aykırı durumunu düzeltme hakkı tanınmış, diğer taraftan da gereğinde çek kullanması yasaklanmıştır.

d) Karşılıksız çek keşide etmek suçu özel olarak, şikâyetle bağlı bir suç olarak düzenlenmiş ve beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmıştır.

e) İleri düzenleme tarihli, yani uygulamadaki adı ile “vadeli çek” kalın bir koruma zırhı ile güçlendirilmiştir. Şöyle ki, 3167 sayılı Kanun ile üzerindeki düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilip de kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin hem hukukî takibe hem de cezaî kovuşturmaya konu olabilmesine imkân tanınmıştır. Başka bir deyişle, Kanun, normal çek ile “vadeli çek”i aynı hukukî ve cezaî rejime tâbi tutmuştur.

2) Sekiz yıllık uygulama 3167 sayılı Kanunun değiştirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü, umut edilenin aksine, karşılıksız çek suçunun özel olarak düzenlenip suçun oldukça uzun bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması caydırıcı olmamış, aksine piyasada karşılıksız çek miktarı artmış ve ceza davaları önemli rakamlara ulaşmıştır. Kanundaki, bildirme, duyuru ve ihtarlarla ilgili maddeler işlem sayısını artırmış, hükümler tam işleyememiş, bunlar ceza hükümlerinin gereği gibi uygulanmasını çoğu kez engellemiştir.

3) Buna rağmen, 1993 yılında 14/1/1993 tarihli ve 3863 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunun sadece karşılıksız çeki ilişkin 16 ncı maddesi değiştirilmiştir. Değişik hükümde, keşidecinin çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı ile yüzde on tazminatını ve gecikme faizini, muhatap bankaya veya bir şubesine yatırması hâlinde, vazgeçme şartı aranmaksızın, kamu davası ile cezanın kaldırılacağı öngörülmüştür. Ayrıca, Kanuna bir de yine ceza ile ilgili bir ek madde konulmuştur.

4) Anayasa Mahkemesi 11/1/1994 tarihli ve 1993/29 Esas, 1994/1 Karar sayılı Kararında, geçici maddenin kamu davası ve cezanın kaldırılmasına zaman sınırlaması koyan ibarelerini iptal etmiştir. Yine Anayasa Mahkemesi, 26/9/1995 tarihli ve 1995/8 Esas, 1995/50 Karar sayılı Kararıyla 16 ncı maddenin Anayasanın 5, 10, 65 ve 167 nci maddelerine aykırı olmadığını karara bağlamıştır.

5) Bu gelişmeleri 3167 sayılı Kanunu değiştiren 2/4/1998 tarihli ve 4358 sayılı Kanun izlemiştir. Anılan Kanunla 3167 sayılı Kanunda yapılan değişiklik, vergi kimlik numarası uygulamasının bir ürünü olup 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine yeni bir şekil vermiştir.

6) 2003 yılında 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunda köklü ve etkili geniş düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar reform olarak adlandırılmasa bile, sistem değiştirici niteliktedir. 3167 sayılı Kanunun onyedii maddesi yeniden kaleme alınmış, bankaların sorumluluğu, çek defterlerinin bastırılması, ibraz ve ödeme, hesaben tesviye, ihtar düzeltme hakkı, bankanın sorumlu olduğu tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca ilân edilecek hususlar, tebligat adresi ve cezalara ilişkin hükümler eskisinden farklı bir şekilde düzene bağlanmıştır. En önemlisi, karşılıksız çekin cezasında yapılan değişikliktir. Hapis cezası yerine, çek bedeli tutarında ağır para cezası öngörülmüş, ancak mükerrerler hakkında hapis cezası korunmuştur.

7) Bu çapta yeni bir düzenlemeye gidilmesinin sebebi 3167 sayılı Kanunun Anayasanın 38 inci maddesinin sekizinci fıkrası hükmüne aykırı olduğu inancı kadar 3167 sayılı Kanun dolayısıyla uygulamada karşılaşılan sorunlar ve güçlükler ile yerel mahkemeler ve Yargıtayda yığılan dosyalardır. Anayasa Mahkemesi 11/12/2002 tarihli ve 2002/965 Esas, 2002/195 Karar sayılı Kararıyla bu iddiayı reddetmiştir.

8) Diğer yandan, ileri düzenleme tarihli çeki ilişkin olarak, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan çekin hem hukukî hem de cezaî takibe konu olamayacağı görüşleri ileri sürülmüştür. Tasarının hazırlanması sürecinde, bu önerilerden sadece cezaî takibe konu olamama görüşü benimsenmiş ve hukukî takip yolu açık tutulmuştur.

9) Bu arada Anayasa Mahkemesi 14/2/1989 tarihli ve 1988/15 Esas, 1989/9 Karar sayılı Kararında 3167 sayılı Kanunun bankalara uygulanacak cezalarının Anayasaya aykırı olmadığını belirtmiştir.

II- 3167 sayılı Kanuna Yöneltilen Eleştiriler ve Şikâyetler

10) 3167 sayılı Kanunun yirmi yıl içinde karşılıksız çekin cezalandırılmasına ilişkin 16 ncı maddesinin üç defa kanunla değiştirilmesi ve üç kez de Anayasa Mahkemesinin incelemesine konu olması sisteme yönelik eleştirileri artırmış, şüpheleri güçlendirmiştir. 4814 sayılı Kanunla yapılan köklü değişikliklere rağmen ilgili kurumlardan, Cumhuriyet savcılarında, mahkemelerden ve Yargıtaydan gelen şikâyetler Adalet Bakanlığında yeni kanun hazırlanması düşüncesinin ağırlık kazanmasına sebep olmuştur. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununu yürürlüğe girince, 3167 sayılı Kanunun 5237 sayılı Kanuna teorik ve dogmatik yönden, tamamen ters bir konuma düşmesi de bu düşüncüyü eyleme dönüştürmüştür. 5237 sayılı Kanuna aykırılık dışında, şikâyetler özellikle şu noktalarda yoğunlaşmıştır.

a) Bankaların çek hesabının açılması sırasında yaptıkları araştırmalar derinleştirilmeli; kimlik ve vergi numarası dışında, kişinin tacir olup olmadığı açıklığa kavuşturulmalı; bundan başka hesap açtırmak isteyen kişiden yazılı bir beyan alınmalı, bu beyanda kişi, sicil numarasını, engel hâli bulunup bulunmadığını, tüzel kişilerde çekin bedelini tahsile amade tutacak kişinin kimler olduğunu ve benzeri hususları belirtmelidir.

b) Gereksiz bildirimler, ihtarlar, tebligatlar ve ilânlar kaldırılmalıdır.

c) Çek defterlerinin ve yapraklarının geri verilmesi, yeniden düzenlenmeli; kullanılmış, hâlen dolaşımda olan çeklerin kimlere verildiği ve keşide tarihleri belirtilmelidir.

d) Düzeltme hakkı 5237 sayılı Kanuna uygun olarak etkin pişmanlık şeklinde düzenlenmelidir.

e) Hamiline çek kayıt dışı ekonominin bir aracı olmaktan çıkarılmalıdır.

f) Çekin bir ödeme aracı olduğunu belirleyici hükümlere yer verilmelidir.

g) Tüzel kişinin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesi engellenmelidir.

h) Ceza hükümleri yoruma açık olmamalıdır.

III- Yeni Kanunu Gerekli Kılan Sebepler

11) Yukarıda açıklanan eleştiriler ile şikâyetler yeni bir çek kanununun hazırlanmasına ilişkin ilk sebepler grubunu oluşturmuştur.

12) İkinci önemli sebep yeni kanunu 5237 sayılı Kanun ile uyumlu hâle getirmektir.

13) Üçüncü sebep, çekin güvenli bir ödeme aracı olarak itibar kazanmasında toplumsal menfaat bulunmasıdır. Türk piyasasında hâla ödemeler yoğunlukla nakit olarak yapılmakta, bundan genel ekonomi zarar görmektedir. 3167 sayılı Kanun bu konuda başarılı olamamıştır. Yeni kanun sağlıklı çek kullanımının önlemlerini göstermelidir.

14) Dördüncü sebep, karşılıksız çek ile mücadelenin ağır hapis cezaları ile önlenemediğinin anlaşılması nedeniyle, suçu önleyici önlemlere yönelmesi gereğidir.

15) Beşinci sebep, karapara aklanması ile terörün finansmanında, çekin de rol oynamasına engel olunmasının zorunluluk hâline gelmiş bulunmasıdır. Bu sebep çek hesabının açılmasında ve hamiline çekte yeni yaklaşımları zorunlu hâle getirmektedir.

B- Tasarı ile 3167 sayılı Kanun Arasındaki Bağlantı

16) Tasarı, 3167 sayılı Kanunun bazı kurum ve hükümlerinden esinlenmiştir. Ancak, kısmen de olsa halefiyetten söz etmeye imkân bulunmamaktadır. Çünkü, Tasarı 3167 sayılı Kanundan farklı bir felsefeyi temel almıştır, değişik düşüncelerle yaklaşımların ürünüdür ve sadece çek hamillerini değil, genel olarak piyasayı, ticaret dünyasını ve kamuyu korumaktadır.

C- Tasarının Amaçları ve Sistemi

17) Tasarı 5237 sayılı Kanuna uyum sağlamak yanında, çekin, uygulayıcıdan gelen isteklere uygun olarak, güvenilir bir ödeme aracı olmasını amaçlamaktadır. Bunda, yukarıda belirtildiği gibi piyasaların ve kamunun menfaati vardır. Bu toplumsal bir menfaattir. Ayrıca çeki teorideki yerine oturtmak vazgeçilemez bir amaçtır.

18) Bunun gibi, Tasarının hamili sadece karşılıksızlığa ve hesabın sahteliğine karşı korumakla yetinmemesi gerekir. Keşidecinin hukuka aykırılıkları, perdelemeleri, başkasının arkasına gizlenmeleri, kısaca hileleri karşısında da hamilleri ve piyasayı gözeten hükümlere yer verilmelidir. Tüzel kişilere, özellikle ticaret şirketlerine ilişkin ödeme ve tahsil işlemlerinin, şirketle ilgili olan veya olmayan gerçek kişilerin hesapları üzerinden yürütülmesi, çek hesabının tüzel kişiye ait olması hâlinde, bu tüzel kişi adına çek karşılığını süresi içinde bankada hazır tutmakla yükümlü kişinin belirli olması, şirketten ayrılan kişinin bu hususta sorumlu tutulmaması, nihayet çeki tüzel kişi adına düzenleyen kişinin adı ve soyadının çekten anlaşılması da Tasarının amaçları arasındadır.

19) Hamiline çeklerin kayıt dışı ekonominin etkin araçlarından biri olmasının önlenmesi ve aynı çekin karaparanın aklanmasında ve terörün finansmanında kullanılmaması da Tasarının dikkate aldığı ve çözmeye çalıştığı sorunlardandır.

I- Niteliği

20) Tasarı, Türk Ticaret Kanununun çekte dair hükümlerinin aksine, ilgili çeşitli kişiler arasındaki hukukî ilişkileri ve bunların ihlalleriyle sonuçlarını düzenlememekte, çekin güvenilir bir ödeme aracı olmasını sağlayan, kayıt dışı ekonominin, karaparanın aklanması ile terörün finansmanının önlenmesi hakkında kamu hukuku nitelikli düzen kuralları koymaktadır. Bu düzenleme sadece ceza hukukunun değil kamu hukukunun bir parçasıdır.

II- Ad

21) 3167 sayılı Kanunun adının içeriğine uygun olmadığı ve "hamillerin korunması" şeklindeki özgülemenin amacını daralttığı, oysa anılan Kanunun gizli, gerçek dışı ve sahibini perdeleme amaçlı hesaplara engel olmak, karşılıksız çek düzenlenmesini caydırarak çekte itibar kazandırmak, onu güvenli bir ödeme aracı hâline getirip genel ekonomiye katkı sağlayıcı bir konuma oturtmak gibi toplumsal ve kamusal amaçlarının da bulunduğu, bu sebeple kamuyu da koruduğu, yetkili kurumlar tarafından Tasarıyı hazırlayan bilim komisyonunda belirtilmiştir. Bu sebeplerle Tasarı "Çek Kanunu Tasarısı" adını taşımaktadır.

III- Tacir Çeki

22) Çekler hakkındaki Cenevre Yeknesak Kanunu, dolayısıyla Birliğe dâhil Avrupa ülkeleriyle Türk Ticaret Kanununun bu Anlaşmadan alınmış bulunan çeklere ilişkin hükümlerinde, tacirlerin düzenledikleri çekler "tacir çeki" ile tacir olmayan kişilere ait çekler arasında hüküm farkı yoktur. Yabancı ve yerli öğretilerde de böyle bir ayırım bulunmaktadır. Gerçi birçok yabancı ülkede çek defterleri, bizde olduğunun aksine (resmen) münhasıran bankalar değil, kendileri bastırabilmekte; çeki düzenleyenler, özellikle şirketler, kendi çek defterlerini tasarlamakta, bu defterleri kullanmaktadırlar. Tacir olmayanlar da, bankalardan aldıkları defterlerle işlem yapmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği ülkelerinde, oldukça da yerleşik ve yaygın olan, kendi bastırdığı çekleri kullanma uygulaması şirket çeklerine güven duyulmasına sebep olmakta, özellikle tanınmış, tanınmış olmasa bile bilinen şirketlerin çekleri itibar görmekte, hatta düzenleyicinin salt şirket olması çekte güveni sağlamakta ve çekin piyasada kolaylıkla dolaşmasına yardımcı olmaktadır. Ülkemizde bugüne kadar bu farklılıktan yararlanılmamıştır. 3167 sayılı Kanunun tüm çekler için bir örnek yaprak düzeni getirmiş olması, fiilî bir farklılaşmaya da kapıyı kapamıştır. Tasarı, bu deneyimden yararlanarak tacir çeki ile tacir olmayan kişinin çekini ayırmıştır. Bu ayırım, Tasarının sisteminin de gereğidir. Böylece çekte güveni artırmak amaçlanmıştır. Ancak, bu ayırım Türk Ticaret Kanunundaki çekte ilişkin hükümlerde değişiklik yapmamaktadır. Etkisi bu Tasarıya özgülenmiş bulunmaktadır.

IV- Hamiline Çek Hesabı ve Çek Yaprağı

23) Hamiline çek, vergi denetiminde vergi yönetimine güçlükler çıkarmakta, bu çekin nakit gibi dolaşımı, işlemler zincirinin yani kayıt dışı işlem sürecinin izlenilmesini imkânsız hâle getirerek, kayıt dışı ekonominin işlemesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, hamiline çek, karapara aklanmasında ve terörün finansmanında etkili rol oynamaktadır. Her iki sorun da uluslararası nitelik taşımakta ve bu sebeple uluslararası standartlara karşılık bulmuş olup, aksiyonlara ve sözleşmelere konu olmaktadır: Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF/Karapara Aklanması Hakkında Finansal Aksiyon), 91/308/EEC sayılı Avrupa Topluluğu Yönergesi, Birleşmiş Milletlerin Terorizm Order 2001 gibi. Hamiline çek, Gelir İdaresi Başkanlığının deneyimlerine ve somut olay gerçeğine göre kayıt dışı ekonomiye yardımcı bir araç olarak işlev görmektedir.

24) Tasarıda, Cenevre Yeknesak Kanununa titizlikle uyularak, vergi incelemelerinde kolaylık sağlayabilecek ve caydırıcı olabilecek bazı önlemler öngörülmüştür: Hamiline yazılacak çeklerin renklerinin ve boyutlarının diğer çeklerden farklı olması; hamiline çeklerin ayrı bir çek hesabıyla çalışması; bankanın, hamiline çek kullanacak müşterilerine hamiline çek hesabı açmak zorunda olması, bu hesap bağlamında müşterilerine rengi ve boyutları, emre ve nama yazılı çeklere nazaran değişik çek defteri vermesi; hamiline çek hesabının hareketlerinin dönemsel olarak Gelir

İdaresi Başkanlığına bildirmesi gibi. Hamiline çek yaprağına değil de emre veya nama yazılacak çeklere ilişkin çek yaprağına hamiline çek yazılması, çeki geçersiz hâle getirmez ve çekin yanlış çek yaprağında düzenlenmesi çek hukuku açısından hiçbir hüküm doğurmaz, ancak Gelir İdaresi Başkanlığı vergi hukuku yönünden inceleme başlatabilir, bunun sonuçları ağır olabilir. Tasarı söz konusu hükümlerin işleyebilmesi için bankalara sorumluluk yüklemiştir.

25) Tasarının kanunlaşması hâlinde, Gelir İdaresi Başkanlığı ile Mali Suçları Araştırma Kurulu'nun (MASAK) uygulamaya ilişkin düzenlemeler yapacağı ve önlemin caydırıcı olmasını sağlayacak usulleri yürürlüğe koyacağı muhakkaktır. Bu düzenlemelerle kayıt dışı ekonomiyle mücadele süreci güçlenecektir.

V- Bankaların Bildirim Yükümlülükleri

26) Tasarının yeniliklerinden biri de, çekle işleyecek hesaplarda bankaların gösterecekleri özen hükümlerinin ve bu hükümler bağlamında bankaların sorumluluklarının artırılmasıdır. Tasarı, anılan hükümleri, bir taraftan piyasanın güvenlik içinde çalışabilmesi düşüncesiyle, diğer taraftan da, karapara aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele anlayışıyla öngörmüştür.

27) Tasarı, kamu hukuku nitelikli düzen hükümleri içermektedir. Bu hükümlerin gereği gibi işleyebilmesi bir taraftan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına, diğer taraftan da tüm çek hesabı açma yetkisini haiz bankalara bağlıdır. Tasarı, bu sebeple bankalara hem basiret göstermek ve özenle hareket etmek yükümlülüğünü yüklemiş, hem de onlara bildirme görevleri vermiştir.

Bunlar;

(a) çekin karşılıksız çıkması,

(b) hamiline hesap açılması, bu hesapların içerdiği işlemlerin, hamiline çekin kendi özel yaprağında düzenlenmemesi,

(c) tüzel kişilerin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesi,

hâllerinde söz konusu olur.

VI- Karşılıksız Çek

28) Tasarı uyarınca "karşılıksız çek", çek üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre, kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmiş olup da, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkmış bulunan ve karşılıksızlığı Tasarıda öngörüldüğü şekilde belgelenmiş olan çek tir.

29) İleri düzenleme tarihli çek, bu tarihten önce de tahsil için bankaya ibraz edilebilir; kısmen veya tamamen karşılıksız olması hâlinde karşılıksız işlemi yapılabilir, hamil, Türk Ticaret Kanunundan doğan yetkilerini kullanabilir, ancak bu çek ceza sorumluluğu doğurmaz. Tasarı, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren şikâyeteye bağlı bir karşılıksızlık suçu düzenlemiştir. Suçun karşılığı adli para cezası olup, bu ceza gün para cezası sistemine bağlanmıştır.

VII- Cezalar Sistemi

30) Tasarıda belirlenen yükümlülöklere uymayan fiiller, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine uygun olarak, adli ve idarî para cezası ile karşılanmıştır. Adli para cezası, gün para cezası sistemi bağlamında düzenlenmiştir. Bankalara terettüp eden yükümlölöklere aykırılıkların idarî para cezası şeklinde hükme bağlanmasına özel olarak özen gösterilmiştir.

D- Tasarının Dili

31) Tasarının dili bir taraftan 5237 sayılı Kanun, diğer taraftan da halen Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun gündeminde bulunan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile uyumludur.

E- Avrupa Topluluğu Yönergeleri ve Uluslararası Standartlarla Uyum

32) Çek ile ilgili Cenevre Yeknesak Kanunu gibi taraflararası ilişkileri düzenleyen uluslararası nitelikte yeni bir sözleşme ve bu konuda herhangi bir çalışma yoktur. Çeki cezaî takip yönünden düzenleyen tek kanun 3617 sayılı Kanuna esin veren Fransız Çek Kanunudur. Buna karşılık, bir taraftan karapara aklanması, diğer taraftan terörizmin finansmanı ile ilgili daha önce anılan uluslararası düzenleme ve kararlarda hesap açmaya, kimlik belirlenmesine ve çekin tahsiline ilişkin hükümler bulunmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Birinci fıkra, Kanunun amacı belirlenmiştir. Bu Kanun Tasarısında yapılan düzenlemelerle, Türk Ticaret Kanununun Cenevre Yeknesak Kurallarını esas alan çekle ilgili hükümlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamasına özen gösterilmiştir. Ancak, bir peşin ödeme aracı olmasına rağmen, Türk Ticaret Kanununda ileri tarihli çek düzenlenmesine imkân tanınmıştır. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu dışında ayrı bir kanunla çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına ve çek hamillerinin korunmalarına ilişkin düzenleme yapılmasına gerek duyulmuştur. Bu itibarla, çekin karşılıksız çıkması ve çek hesabı açılmasından çekin karşılığının tahsiline kadarki süreçle ilgili olarak belirlenen yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanabilecek ceza hukuku yaptırımlarını belirlemek amacıyla özel kanunî düzenleme yapılması zarureti ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yapılan bu düzenlemelerle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Tasarıda, Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde, başta Türk Ticaret Kanunu olmak üzere genel hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Madde 2- Birinci fıkra, bankaların çek hesabı açılmasıyla ilgili olarak araştırma ve özen yükümlülüğü ile bu yükümlülüğün kapsamı düzenlenmiştir. Bankalar, bu kapsamda önce çek hesabı açtırmak isteyen kişinin çek hesabı açmasında yasaklılık durumunun bulunup bulunmadığını araştıracaktır. Yasaklılık durumu bulunmamakla birlikte, kişinin ekonomik ve sosyal durumunun da çek hesabı açmasına imkân tanınması gerekir. Bu bakımdan banka, kişinin ekonomik durumunun çek hesabı açtırmaya müsait olup olmadığını araştıracaktır. Keza, ekonomik durumunun müsait olmasının yanı sıra, kişinin, çek hesabı açtırmayı gerektirecek bir sosyal konuma sahip olması gerekir. Bu suretle bir ödeme aracı olan çekte duyulan güven korunmuş olacaktır.

İkinci fıkra, bankalarca çek hesabı açtıracak kişilere ilişkin hangi belge ve bilgilerin temin ve ne kadar süreyle muhafaza edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, çek hesabı sahibinin ve varsa adına çeki düzenleyen gerçek kişinin bankaca bilinen adreslerinin çek hamiline talebi üzerine verileceği hüküm altına alınmıştır.

Üçüncü fıkra, kendisinin veya yasal temsilcisinin imzası alınmadan kişi adına hesap açılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, kişi adına hesap açılması yönünde irade açıklamasında bulunulmadıkça, banka hesabı ve çek hesabı açılmayacaktır. Yine söz konusu fıkra hükmüne göre, adına çek hesabı açılmasını isteyen kişi, tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususlarında bankaya yazılı beyanda bulunacaktır. Mevcut çek hesabından kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi de, her defasında bu bildirimde bulunmakla yükümlü olacaktır. Tacir tüzel kişiler adına bu fıkra hükmüne göre verilecek beyannamede ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

Dördüncü fıkra, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan kişilerin tacir sıfatını haiz tüzel kişilerin yönetim organında görev yapmasını, temsilcisi veya imza yetkilisi olmasını önlemeye yönelik bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, bir tacir tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi olan kişilerden biri hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı mevcut ise, bu tüzel kişi adına çek hesabı açılmayacak veya bu tüzel kişiye çek defteri verilmeyecektir.

Beşinci fıkra, çek defterlerinin ancak bankalarca bastırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hükmün gereği olarak, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre “banka” sıfatını taşıyan tüzel kişiliklerin dışında hiçbir gerçek ve tüzel kişi çek defteri bastıramaz.

Altıncı fıkrada, çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esasların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çıkarılacak olan tebliğle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu esasları belirlerken, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşlerini de alacaktır.

Tasarıya göre, tacir olan kişi ile tacir olmayan kişinin düzenleyeceği çeklerin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Kişinin, bir ticarî ilişki çerçevesinde ve tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekin münhasıran tacir kişiye özgü çek olması gerekir. Tasarının amacıyla ilgili olarak belirtildiği gibi, bu suretle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulacaktır. Böylece tacir çeki, ancak kişinin tacir sıfatıyla bulunduğu bir ticarî ilişki çerçevesinde düzenlenebilecektir. Tasarının 7 nci maddesinin birinci fıkrası ile birlikte değerlendirildiğinde, tacir olmayan kişinin, kendi adına tacir çeki düzenleyememesi; keza, tacir kişinin de, iştiğal ettiği ticarî faaliyet dışında bulunduğu ticarî ilişkiler bağlamında tacir çeki düzenleyememesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu düzenlemenin diğer bir sonucu da şudur ki, tacir sıfatını haiz tüzel kişiler, örneğin bir anonim şirket, bir limited şirket adına düzenlenecek olan bütün çekler ancak tacir çeki olabilecektir. Bunların taraf olduğu ticarî ilişkilerde, tacir tüzel kişinin borcuna karşılık olarak organlarında görev yapan veya temsilcisi sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmeyecektir.

Keza, Tasarıya göre, hamiline düzenlenecek olan çekler de, diğer çek defterlerinden açıkça ayırt edilebilecek şekilde basılırlar. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı bir çek hesabı açılır. Bu suretle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulacaktır. Bu düzenlemeye göre, hamiline çek, ancak hamiline çek defteri yaprakları kullanılmak suretiyle düzenlenebilir. Diğer çeklerden ayırt edecek özelliklerin yanı sıra, hamiline çek defterindeki çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alacaktır.

Yedinci fıkrada, çek defterinin her bir yaprağında yer alacak olan hususlar gösterilmiştir. Ancak, bu hükümle Türk Ticaret Kanununun çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmamaktadır. Bu hususlar, çekin şekil şartlarına ilave olarak çek yaprağı üzerinde bulunmalıdır. Buna göre, çek defterinin her bir yaprağına, çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin tam adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılmalıdır. Burada özellikle, çek hesabı sahibi tüzel kişinin tam adının çek yaprağı üzerinde yazılı olmasına dikkat edilmelidir. Çek hesabı sahibinin tacir olması şart olmadığı için, tüzel kişi ile bağlantılı olarak "unvan" ibaresi kullanılmamıştır.

19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun uygulamasında bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin kimliği çoğu zaman çek yaprağı üzerindeki bilgilerden anlaşılamamaktadır. Bu nedenle bazen, ilgili tüzel kişi, adına düzenlenen çeki sahip çıkmamaktadır. Bu durum, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, yaptırım uygulanmasına engel teşkil edebilmektedir. Bu sakıncanın önüne geçebilmek için, sekizinci fıkrada, tacir olsun veya olmasın, bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin ad ve soyadının düzenlenen çek üzerinde açıkça yazılmasını sağlamaya yönelik düzenleme yapılmıştır. Tüzel kişi adına çeki düzenleyen gerçek kişinin adı ve soyadı, çek yaprağı üzerine matbu olarak, kaşe basılmak suretiyle veya el yazısı ile yazılabilir.

Dokuzuncu fıkrada, Tasarıda yer alan düzenlemelerle, Türk Ticaret Kanununun, çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmadığı özellikle vurgulanmıştır.

Onuncu fıkrada, çek hesabının kapatılmasına dair usul ve esaslar belirlenmiştir. Keza bu fıkra göre, kapatılmış çek hesabıyla irtibatlı olarak daha önce verilmiş çek defterlerinden düzenlenen çeklerin hesap kapatıldıktan sonra tahsil amacıyla bankaya ibrazı hâlinde, bu çeklerle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılacaktır.

Madde 3- Birinci fıkrada, çekin bankaya ibrazı ve karşılığının ödenmesi düzenlenmiştir. Buna göre çek, çek hesabının bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilebilir. Çekin karşılığının banka tarafından ödenebilmesi için, Türk Ticaret Kanununda belirlenen koşullar çerçevesinde, kanunî ibraz süresi zarfında bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılığı ödenmek üzere çekin bankaya ibrazı hâlinde, ilgili şube görevlileri, çeki ibraz eden hamilin kimliğini ve bu bağlamda vergi kimlik numarasını belirlemekle yükümlüdürler. Çekin, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, karşılığının ödenebilmesi için, ibraz edilen şube görevlileri tarafından, hesabın bulunduğu banka şubesinden ilgili hesapta karşılığının olup olmadığının sorulması gerekir. Çek, karşılığı ilgili hesapta bulunduğu takdirde ödenir.

İkinci fıkra hükmüne göre, bankaya ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması hâlinde, banka görevlileri bu çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapmakla yükümlüdürler. Ancak, bu yükümlülük, dördüncü fıkrada açıkça belirtildiği gibi, ibraz eden hamilin talepte bulunması hâlinde söz konusu olacaktır. Çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılabilmesi için, çekin kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılıksızdır işlemi, üçüncü fıkra hükmüne göre bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

Üçüncü fıkrada, süresinde ibraz edilen çekin karşılıksız çıkması hâlinde, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile bankaca ödenmesi gereken asgarî miktara ilişkin hükümler yer almaktadır. Banka, karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı ile ilgili olarak ödemekle yükümlü olduğu miktarı, ancak ibraz eden hamil talep ettiği takdirde öder. Bu ödeme, karşılıksızdır işlemi yapıldığı anda yapılır.

Çek bedeli, karşılıksız çıkması hâlinde bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az ise, banka, ancak çek bedeli kadar parayı ibraz eden hamile ödemekle yükümlüdür. Bu durumda, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

Çekin kısmen karşılıksız çıkması hâlinde üç ihtimalle karşılaşılabılır:

Birinci ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az olabilir. Bu durumda banka, ibraz eden hamile ancak çek bedelini tamamlayacak kadar para ödemekle yükümlüdür. Bu ihtimalde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

İkinci ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktara eşit olabilir. Bu durumda birinci ihtimale göre işlem yapılır.

Üçüncü ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan fazla olabilir. Bu durumda banka, ibraz eden hamile, hesapta bulunan paranın yanı sıra, ancak kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı öder. Bu ihtimalde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılır. Bu karşılıksızdır işlemi, maddenin ikinci fıkrası hükmü gereğince, bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

Üçüncü fıkra gereğince ayrıca, çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile ödenmesi gereken asgarî miktarla ilgili olarak, kanunen, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi yapılmış sayılmaktadır.

Çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden hamile ödenmesi gereken miktar kanunda asgarî olarak belirlenmiştir. Bu itibarla, banka ile hesap sahibi arasında akdedilen dönlümeyecek gayri nakdî kredi sözleşmesiyle, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ibraz eden hamile daha yüksek bir miktarın ödeneceği kabul edilerek, bu miktar çek üzerinde gösterilebilir.

Çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile ödenmesi gereken kanunî miktar, Tasarıda dörtyüz yetmiş Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Ancak, bu miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında yeniden belirlenecek ve Resmî Gazetede yayımlanacaktır.

Dördüncü fıkra, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ne suretle yapılacağı belirlenmiştir. Öncelikle belirtilmelidir ki, çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması hâlinde, ibraz eden hamil talepte bulunduğu takdirde, karşılıksızdır işlemi yapılır. Karşılıksızdır işlemi, çekin arka yüzüne, tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, ibraz eden gerçek kişinin ad ve soyadı yazılmak ve ayrıca, bu bilgilerin altının, banka yetkilisi ile ibraz eden gerçek kişi tarafından birlikte imzalanması suretiyle yapılır. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

Beşinci fıkraya göre, çekin ibrazında karşılığının tamamen ödenmemesi veya çek hamili tarafından sorumluluk tutarı dâhil kısmî ödemenin kabul edilmemesi hâlinde, ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin arka yüzüne yazılır ve çek, banka görevlisi ile ibraz eden hamil tarafından birlikte imzalanır. Yazılı ve imzalı çek, ön ve arka yüzünün fotokopisi bankada muhafaza edilmek üzere fotokopisi çekildikten sonra, ibraz eden hamile geri verilir.

Altıncı fıkra, sorumluluk tutarı dâhil kısmî ödeme hâlinde nasıl bir yol izleneceğine dair düzenleme yapılmıştır. Bu durumda çekin aslı, çek hesabının bulunduğu banka şubesinde saklı tutulacaktır; ancak, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi, ibraz edildiği banka şubesi yetkilisi tarafından onaylandıktan sonra, kısmî ödemeyi kabul eden hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Ancak, mahkeme, Cumhuriyet savcısı veya icra dairesinin istemi hâlinde, çekin aslı banka tarafından bu mercilere gönderilir.

Yedinci fıkra, bankanın ibraz eden çek hamiline gecikme cezası ödeyeceği hâller ile gecikme cezası oranı belirlenmiştir.

Madde 4- Bu maddede, çek hesabı veya çekle ilgili çeşitli işlemler bağlamında bankalara terettüp eden bildirim yükümlülükleri belirlenmiştir.

Birinci fıkraya göre, hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilecektir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenecektir.

Tasarı, kişinin tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekle tacir olmayan kişinin düzenleyeceği çeki birbirinden ayırmayı amaçlamıştır. Kişinin bir ticarî ilişki çerçevesinde ve tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekin münhasıran tacir kişiye özgü çek olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Yine, tacir kişinin, iştiğal ettiği ticarî faaliyet dışında bulunduğu ticarî ilişkiler bağlamında tacir çeki düzenlememesi gerekmektedir. Tacir olmayan kişi, kendi adına tacir çeki düzenleyemeyecek;

ancak, tacir sıfatını haiz bir tüzel kişiyi temsilen, bu tüzel kişi adına düzenlenen tacir çekini imzalayabilecektir. Tasarıyla güdülen diğer bir amaç da, tacir sıfatını haiz tüzel kişinin taraf olduğu ticarî ilişkilerde, bu tüzel kişinin borcuna karşılık olarak, organlarında görev yapan veya temsilcisi sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmesinin önüne geçmektir. İkinci fıkra, bu amacın gerçekleşmesini sağlamaya yönelik olarak bankalar bakımından bir bildirim yükümlülüğü ihdas etmektedir. Buna göre, tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait çek hesapları olarak kabul edilecektir. Bu itibarla, söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi, durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirecektir.

Tasarı, hamiline düzenlenecek olan çeki diğer çeklerden ayırmayı amaçlamıştır. Hamiline çekle ilgili olarak 2 nci maddede yer alan hükümlerin uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla bir kontrol sistemi oluşturulmak istenmiştir. Bu sistemin gereği olarak, üçüncü fıkra bankalar bakımından ayrı bir bildirim yükümlülüğü ihdas edilmiştir. Buna göre; bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet savcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlü olacaklardır.

Dördüncü fıkra, çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması hâlinde, muhatap banka bakımından bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre, muhatap banka, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediğini ve hesap sahibi hakkında gereken bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirimden sonra çek tutarının hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödemesi hâlinde de, muhatap banka durumu ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmekle yükümlü olacaktır. Çek bedelinin hamile ödemesi hâlinde bu sürenin işleyebilmesi için, bankanın hamile yapılan ödemeyi öğrenmiş olması gerekir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından, bu duyurunun diğer malî kurumlara yapılmasına ilişkin esas ve usuller Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun görüşü alınarak belirlenir.

Madde 5- Maddede, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ceza sorumluluğu düzenlenmiştir. Karşılıksız çıkması dolayısıyla ceza sorumluluğundan söz edebilmek için, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde, bankaya ibraz edilmiş olması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, ileri tarihli çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden önce de tahsil amacıyla bankaya ibraz edilebilir. Bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması hâlinde, çekle ilgili olarak bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılacaktır. Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan bu çekle ilgili olarak ibraz eden hamil Türk Ticaret Kanununun verdiği yetkileri kullanabilir. Ancak, bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması, ceza sorumluluğunu gerektirmemektedir.

Birinci fıkra tanımlanan suç, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, çek karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması suretiyle oluşur. Çekin karşılığını ibraz anında ilgili çek hesabında bulundurmamak, söz konusu suçun oluşmasını sağlayacaktır. Bu itibarla, çekin bankaya ibraz edildiği, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinde karşılığı ilgili hesapta mevcut olmamakla birlikte, bilahare, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde hesapta karşılığının bulundurulması, söz konusu suçun oluşmasına engel teşkil etmeyecektir. Ancak, bu durum, bir sonraki maddedeki etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından dikkate alınacaktır.

Bu itibarla, söz konusu suç, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edildiğinde karşılığının tam olarak bulundurulmaması hâlinde tamamlanmış olmaktadır. Bu husus, özellikle şikâyet ve zamaşımı sürelerinin işlemesi bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir. Anayasanın 38 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir sebeple, çekin karşılığını ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, ceza sorumluluğu olmayacaktır.

Söz konusu suç, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçtur. Bu itibarla, şikâyet üzerine soruşturma başlatıldıktan sonra, dördüncü fıkra hükmüne göre, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından özel bir koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilir.

Söz konusu suçun karşılığında ceza olarak sadece adli para cezası öngörülmüştür. Bu ceza, gün para cezası sistemine göre belirlenmekle birlikte, sonuçta hükmedilecek adli para cezasının miktarı, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamayacaktır.

Adli para cezası, suçun faili hakkında hükmolunacaktır. Suçun faili, ancak bir gerçek kişi olabilir. Maddenin ikinci fıkrasına göre, bu gerçek kişi, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla karşılığını ilgili çek hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişidir. Bu gerçek kişi, çeki düzenleyen kişi olabileceği gibi, başka bir kişi de olabilir. Örneğin, bir limited şirket adına ileri tarihli çek düzenleyen müdürün, bilahare, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla şirketle ilişkisi kalmamış olabilir. Bu durumda çekin karşılığını ilgili hesapta tam olarak bulundurmamakla yükümlü olan, şirketin bu tarih itibarıyla müdürlük görevini fiilen yürüten kişi veya kişilerdir.

Mahkeme ayrıca, güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedecektir. Ancak, daha önce soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi veya kovuşturma evresinde mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olabilir. Bu durumda mahkeme adli para cezasının yanı sıra, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının güvenlik tedbiri olarak devamına hükmedecektir.

Bu suçla ilgili olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 43 üncü maddesinin birinci fıkrası hükümleri uygulanmayacaktır. Yani, her bir çekle ilgili olarak, lehtar aynı kişi olsa bile, zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. Başka bir deyişle, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak ayrı suçun oluştuğu kabul edilerek gerçek içtima hükümleri uygulanmak gerekir. Aynı durum, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bakımından da söz konusudur. Yani, karşılıksız çıkan her bir çekle irtibatlı olarak ilgililer hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak ayrı ayrı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilecektir.

Birinci fıkrafta tanımlanan suçtan dolayı yetkili ve görevli mahkeme, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı şubenin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin veya müşterinin yerleşim yerinin bulunduğu yer sulh ceza mahkemesidir.

İkinci fıkrafta, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişiler belirlenmiştir. Bu hüküm, birinci fıkrafta tanımlanan suçun failinin belirlenmesi bakımından büyük

önem taşımaktadır. Kural, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibi gerçek kişidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olacaktır.

Üçüncü fıkra da çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması halinde, ikinci fıkra da benimsenen ilke çerçevesinde, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci olarak tayin edemeyeceğine ilişkin hüküm düzenlenmiştir.

Dördüncü fıkra da, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının kimler hakkında verilebileceği hususuna açıklık getirilmiştir. Buna göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksız çıkan çeki düzenleyen gerçek kişi, adına karşılıksız çek düzenlenen gerçek veya tüzel kişi, tüzel kişi adına düzenlenen ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan gerçek kişi hakkında verilir.

Gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı tüzel kişiler hakkında da verilebilir. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenen suçlardan dolayı bu tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirlerine hükmolunabilecektir. Ancak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, 5237 sayılı Kanunda belirlenen tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinden ayrı bir güvenlik tedbidir.

Dördüncü fıkra da, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilecek kişiler, ceza yaptırımını uygulanacak kişilere nazaran geniş tutulmuştur. Bu itibarla, örneğin bir limited şirket adına ileri tarihli çek düzenleyen müdür hakkında, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla şirketle ilişkisi kalmaması hâlinde, adli para cezasına hükmedilememekle birlikte, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilecektir.

Koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından verilir. Kovuşturma evresinde ise, mahkeme talep üzerine veya re'sen koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verebilecektir.

Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz kanun yoluna başvurulabileceği kuşkusuzdur.

Güvenlik tedbiri gibi, koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak ayrı ayrı verilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararında, bu kararın hangi çekle ilgili olarak verildiği açık bir şekilde gösterilir.

Beşinci fıkraya göre, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılacaktır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılacaktır.

Altıncı fıkra hükmüne göre, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı

açılmaz. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Yedinci fıkraya göre, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliği tarihinden itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür. Keza, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Sekizinci fıkra, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Buna göre, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, kararın kesinleşmesi beklenilmeksizin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ilgili birimine elektronik iletişim araçlarıyla bildirilecektir. Bu bildirimde yer alan bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından internet ortamında yayımlanacaktır. Bu bildirimle ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, sekizinci fıkra, belirlenen gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar bağlamında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesi ve burada bir sisteme kaydedilmesi; güvenlik tedbiri olarak hükmedilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının kesinleşmeleri hâlinde 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (2) numaralı alt bendine göre adli sicile kaydedilmesine engel teşkil etmemektedir. Başka bir deyişle, adli para cezası gibi, güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin hükümler, kesinleştikleri takdirde, 5352 sayılı Kanunda belirlenen esas ve usuller çerçevesinde adli sicile kaydedileceklerdir.

Dokuzuncu fıkra, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının kaldırılabilirliği hâller belirlenmiştir. Buna göre; karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına; mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine, karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilecektir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, sekizinci fıkradaki esas ve usullere göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilecek ve ilân olunacaktır.

Onuncu fıkra, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde bu kararın ilânı ile ilgili olarak nasıl bir usul izleneceği belirlenmiştir. Buna göre, itirazın kabulüne ilişkin karar, sekizinci fıkradaki esas ve usullere göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilecek ve yayımlanacaktır.

Onbirinci fıkra, birinci fıkra tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine; hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına; önödeme karar verilemeyeceği; ayrıca, tanımlanan suçtan dolayı verilen hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurulması hâlinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, sanık veya müdafii ile katılan veya vekillerine tebliğ edilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Madde 6- Maddede, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suça özgü etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir.

Birinci fıkra hükmüne göre, etkin pişmanlıktan söz edebilmek için, karşılıksız kalan çek bedelinin, faizi ile birlikte tamamen ödenmiş olması gerekir. Burada söz konusu olan faiz,

4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak olan faizdir. Bu faiz, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek şekilde hesaplanır.

Etkin pişmanlık gösterilmesi hâlinde, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına; kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine; mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir.

Şikâyetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanacaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinin dördüncü fıkrası çerçevesinde soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda, kanunda aksi yazılı olmadıkça, ancak hüküm kesinleşinceye kadar şikâyetten vazgeçilebilir. Bu kuralın bir istisnasını, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suç oluşturmaktadır. Zira, şikâyetten vazgeçme hâlinde de, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağına göre, söz konusu suçtan dolayı verilmiş olan hüküm kesinleştikten sonra da şikâyetten vazgeçmek mümkün olabilecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi hükmü gereğince, gerek şikâyetten vazgeçme gerek etkin pişmanlık dolayısıyla verilen kararlar adli sicile kaydedileceklerdir.

Üçüncü fıkra, güvenlik tedbiri olarak hükmolunan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının ne kadar süreyle geçerli olacağına ve kaldırılması usulüne dair düzenleme yapılmıştır. Buna göre; kişinin, mahkûm olduğu adli para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezaı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra başvurusu hâlinde, hükmü veren mahkeme tarafından hakkındaki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı kaldırılır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı hükmünün kaldırılmasına dair karara istinaden, bu hükümle ilgili adli sicil kaydının 5352 sayılı Adli Sicil Kanununda belirlenen esas ve usuller çerçevesinde silineceğinde kuşku yoktur.

Madde 7- Bu maddede, çekte ilgili çeşitli yükümlülüklerle aykırılıklar, suç veya kabahat olarak tanımlanmıştır.

Birinci fıkra, yapılan suç tanımına göre, tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde tacir olmayan kişinin çek defteri kullanılarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

İkinci fıkra, banka görevlileriyle ilgili bir suç tanımına yer verilmiştir. Buna göre, tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaklardır.

2 nci maddenin üçüncü fıkrasına göre, kendi adına çek hesabı açılmasını veya mevcut hesaptan kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunmakla yükümlüdür. Tacir tüzel kişiler adına verilecek beyannameye ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir. Bu yükümlülüklerle aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunulması, üçüncü fıkra, suç olarak tanımlanmıştır. Keza, banka görevlilerinin beyanname

almadan veya beyannameye rağmen hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri vermesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Dördüncü fıkra, banka görevlisinin kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmaması, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetine bağlı bir suç olarak tanımlanmıştır. Özgü suç niteliği taşıyan bu suç, ancak ihmali davranışla işlenebilir.

Beşinci fıkra, banka görevlisinin karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmaması, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetine bağlı bir suç olarak tanımlanmıştır. Özgü suç niteliği taşıyan bu suç da, ancak ihmali davranışla işlenebilir.

5 inci maddenin altıncı fıkrasına göre, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Buna rağmen kişinin elindeki çek yapraklarını ilgili bankalara iade etmeyerek çek düzenlemeye devam etmesi, maddenin altıncı fıkrasında, müstakil bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, bu fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç, örneğin dolandırıcılık suçu, oluşturmadığı takdirde, bu suçtan dolayı cezaya hükmolunacaktır.

Keza, 5 inci maddenin altıncı fıkrasına göre, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz. Buna rağmen, adına çek hesabı açılarak kendisine çek defteri verilen kişinin çek düzenlemesi, maddenin altıncı fıkrasında tanımlanan suç oluşturacaktır. Maddenin yedinci fıkrasında da, bu kişi adına çek hesabı açan banka görevlisinin fiili, bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.

Sekizinci fıkra, çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında başka birisinin çek defteri basması veya bastırması, suç oluşturmaktadır.

Tasarıya göre, hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı bir çek hesabı açılır. Hamiline düzenlenecek olan çekler de, diğer çek defterlerinden açıkça ayırt edilebilecek şekilde basılırlar. Hamiline çek, ancak hamiline çek defteri yaprakları kullanılmak suretiyle düzenlenebilir. Diğer çeklerden ayırt edecek özelliklerin yanı sıra, hamiline çek defterindeki çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alacaktır. Kayıt dışı ekonominin önüne geçmek ve yolsuzlukla mücadele etmek amacına yönelik olarak kabul edilen bu hükmün uygulanabilirliğini sağlayabilmek için, dokuzuncu fıkra, bir suç tanımına yer verilmiştir. Buna göre, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Dikkat edilmelidir ki, bu suç tanımıyla ilgili olarak da 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun zincirleme suçu düzenleyen 43 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanmayacaktır.

Onuncu fıkra, çekle ilgili çeşitli yükümlülükler aykırı davranışlar, kabahat olarak tanımlanmıştır. Buna göre, 2 nci maddenin ikinci fıkrasındaki yükümlülüklerden her birine aykırı davranış, idarî para cezası verilmesini gerektiren ayrı bir kabahati oluşturacaktır.

Madde 8- Madde metninde, 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinde düzenlenen "hesaben tesviye" hükümleri, Tasarı metnine uyarlanarak yeniden düzenlenmiştir.

Madde 9- Madde metninde, Tasarının kanunlaşması hâlinde yayımı tarihi itibarıyla 3167 sayılı Kanun ile 4814 sayılı Kanunun geçici 1 ilâ geçici 5 inci maddelerinin yürürlükten kaldırılması hüküm altına alınmıştır.

Geçici Madde 1- Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında, yeni çek defterlerinin bastırılıp dağıtılmasına ve eski çek defterlerinin toplatılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde 2 nci madde hükmünce çıkarılıp yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastıracaklardır. Bankaların, öngörülen tarihe kadar müşterilerine yeni çek defterleri vermesi ve ellerindeki eski çek defterlerini imha etmesi öngörülmüştür.

Üçüncü fıkra, bankaların, ikinci fıkra yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden keşide edilen çekler, Türk Ticaret Kanununda aranan koşulları taşıması kaydıyla geçerli kabul edilmiştir. Ancak, üzerinde yazılı düzenleme tarihi henüz gelmemiş olsa bile, bu çeklerin en geç 1/7/2010 tarihine kadar muhatap bankaya ibraz edilmesi öngörülmektedir. Bu tarihe kadar ibraz edilmeyen çekler adi senet hükmünde kabul edilecektir.

Dördüncü fıkra, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş çeklerle ilgili olarak 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı hükme bağlanmıştır.

Beşinci fıkra hükmüyle, 3167 sayılı Kanunun hükümlerine istinaden karşılıksız çek keşidesi suçundan dolayı açılmış olan davalarla ilgili olarak Tasarı hükümlerinden hareketle görevsizlik kararı verilmesinin önüne geçecek düzenleme yapılmıştır.

Altıncı fıkra, 3167 sayılı Kanuna 18/ 2/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunla geçici 2 nci madde olarak eklenen hükmün Tasarıya alınarak, belirli bir süreyle çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ekonomik sıkıntılarla çeklerin zamanında ödenememesi sonucunda ticarî hayatta karşılaşılan sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 10- Yürürlük maddesidir.

Madde 11- Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

7/12/2009

Esas No.: 1/710

Karar No.: 27

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca Çek Kanunu Tasarısı (1/710), 21/5/2009 tarihinde tali komisyon olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilmiştir.

Komisyonumuz, 3/6/2009 tarihli 52 nci toplantısında, Adalet Bakanı Sadullah ERGİN ile ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluş temsilcilerinin de katılımlarıyla söz konusu Tasarının geneli üzerinde görüşmeleri yapılmış; uzun görüşmelerden sonra maddelerine geçilmiş ve Tasarının daha ayrıntılı biçimde incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla 5 üyeden oluşan bir alt komisyon kurulmuştur.

Alt Komisyon Tasarısı, Adalet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, MASAK, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği ve Katılım Bankaları Birliği temsilcileri ile Tasarının Bilim Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Ünal Tekinalp ile Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İzzet Özgenç'in katılımlarıyla 8/6/2009 ve 9/6/2009 tarihlerinde görüşmüştür.

Komisyonumuz Tasarının, 3/12/2009 ve 4/12/2009 tarihli 53 üncü ve 54 üncü toplantılarında, Hükümeti temsilen Adalet Bakanı Sadullah ERGİN ile Adalet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği temsilcilerinin katılımlarıyla Alt Komisyonca kabul edilmiş olan metin üzerinden görüşülmesine karar vermiştir. Yapılan görüşmeler tam tutanağa bağlanmıştır.

Kanun Tasarısının geneli üzerindeki müzakereler sırasında Hükümet Temsilcisi Adalet Bakanı Sadullah ERGİN tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir.

Ülkemizde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun kıymetli evrak kitabında yer alan çek hukukuna ilişkin hükümlerin uygulamasında karşılaşılan tereddütlerin giderilmesi, çek kullanımında görülen bazı fonksiyon saptırmalarının ve karşılıksız çek verilmesindeki artışların önlenmesi, çek kullanımındaki esasların, çek hamillerinin korunmasına dair tedbirlerin ve uygulanacak müeyyidelerin belirlenmesi amacıyla 1985 yılında 3167 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Ancak ilgili kanunun uygulamasında büyük sıkıntılar çıkmış, karşılıksız çek keşide etmek suçunun önüne geçilememiş, bu nedenle aksaklıkların giderilmesi amacıyla ilgili kanunda bir çok defa değişiklik yapılmış, karşılıksız çek keşide etmek suçunun özel olarak düzenlenip suçun oldukça uzun bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması dahi caydırıcı olmamış, aksine piyasada karşılıksız çek miktarı artmış ve ceza davaları önemli rakamlara ulaşmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

(S. Sayısı: 445)

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesiyle yukarıda bahsedilen aksaklıkların giderilmesi amacıyla söz konusu Kanun ile ilgili olarak bir çalışma gurubu oluşturulmuş; bu çalışma gurubu, çok yoğun ve katılımcı çalışmalar sonucunda “Çek Kanunu Tasarısı” taslağını oluşturmuş ve taslak Bakanlar Kurulunda son şekli verilerek Yüce Meclise sunulmuştur.

Bu bağlamda Tasarıyla;

- Çekin güvenli bir ödeme aracı olarak itibar kazanmasının sağlanması,
- Çekin bir ödeme aracı olduğuna dair belirleyici hükümlere yer verilmesi,
- Bankaların çek hesabının açılması sırasında yaptıkları araştırmaların derinleştirilmesi,
- Sağlıklı çek kullanımına yönelik önlemlerin alınması,
- Hamile yazılı çekin, kayıt dışı ekonominin bir aracı olmaktan çıkarılması,
- Tüzel kişilerin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesinin engellenmesi,
- Karaparanın aklanması ile terörün finansmanında çekin rol oynamasına engel olunması için çek hesabının açılmasında ve hamile yazılı çekte yeni yaklaşımların benimsenmesi,
- Yeni kanunun Türk Ceza Kanunu ile uyumlu hale getirilmesi,
- Karşılıksız çek ile mücadelede ağır hürriyeti bağlayıcı cezaların yetersiz kalmasından dolayı, suçu önleyici diğer önlemlerin getirilmesi,
- Düzeltme hakkının Türk Ceza Kanununa uygun olarak etkin pişmanlık şeklinde yeniden düzenlenmesi,
- Çek defterlerinin ve yapraklarının geri verilmesinin yeniden düzenlenmesi, kullanılmış, halen dolaşımda olan çeklerin kimlere verildiğinin ve keşide tarihlerinin belirtilmesi, amaçlanmıştır.

Komisyon üyeleri tarafından Tasarının tümü ve maddeleri üzerinde müzakereler sırasında aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- Tasarı, 3167 sayılı Kanundan kaynaklanan sorunları aşabilecek niteliklere ve unsurlara sahip değildir.
- Piyasada karşılıksız çekin yaygın olmasının en önemli sorumlusu, bu konuda üzerine düşen mükellefiyetleri tam anlamıyla yerine getirmeyen bankalardır.
- Anayasanın 38 inci maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin IV nolu Protokolünün ilgili hükümleri değerlendirildiğinde, karşılıksız çek keşide etmek suçuna hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi doğru değildir.
- Tasarının değişik maddelerinde birçok suç tipi ihdas edilmiştir. Bürokratik halkalara yeni bürokratik halkalar eklenmiştir. Ancak bu yöntemle çekin güvenilir bir ödeme aracı olması sağlanamayacaktır.
- Tasarıda, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çek ile ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine hürriyeti bağlayıcı bir yaptırım yerine, adli para cezası öngörülmesinin (adli para cezası ödenemediğinde hapis cezasına dönüşeceğinden) bir esprisi yoktur. Ayrıca, kişi ekonomik durumu uygun olması durumunda zaten çek bedelini ödeyecektir. Hamilin çek bedelini ödeyemeyen kişiye bir de adli para cezasının verilmesi mantık dışı bir durumdur.

- Avrupa Birliğine üye ülkelerde karşılıksız çeklerle ilgili olarak hürriyeti bağlayıcı bir yaptırım sistemi öngörülmemiştir. Karşılıksız çeklerle ilgili olarak hürriyeti bağlayıcı yaptırımlar veya adli para cezası yerine, idari para cezası verilmesi verilmelidir.

- Tasarıyla tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler arasında bir ayırım yapılmaktadır. Ancak yapılan bu ayırım uygulamada fayda sağlamayacaktır.

Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun geçici 1 inci maddesinde öngörülen sürede, özel kanun niteliğindeki 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun yasama uyumunun yapılamaması sebebiyle, karşılıksız çek suçlarına bu tarihten önce tertip edilmiş mahkumiyet kararlarının düşmüş sayılacağı yorumu, kamuoyunda bu konuda toplumsal bir talep ve beklenti üretmiş, giderek karşılıksız çekin suç olmaktan çıkması eğilimleri Parlamenteoya etkili bir iletişimle ulaştırılmıştır. Komisyon, 1985 yılından bu yana yürürlükte olan karşılıksız çek uygulamalarını, ekonomik yaşamın karşılıksız çek suçu nedeniyle çeklere yüklediği artık-güveni, çek alacaklılarının meşru hakları ile çek suçlarının yukarıda belirtilen beklentilerini birlikte değerlendirmiştir. Komisyonun ulaştığı sonuç, temel dayanağının niteliğine bakılmaksızın toplumda oluşan geçici beklentiyi, geçici ve ekonomik kamu düzenini de gözeten bir modelle karşılama gereği olmuştur.

Genel Kurula sunulan Tasarı ve Komisyon Raporunun üzerinde oturduğu temel (ratio legis) bu şekilde özetlenebilir.

Komisyonun oluşturduğu model, 1/11/2009 tarihine kadar işlenmiş ve adliye intikal etmiş çek suç ve cezalarında askı modelidir. Alacaklıyla karşılıksız çek suçunu işleyen kişi arasındaki anlaşma yahut anlaşmanın gerçekleşmemesi halinde failin taahhütnamesi, ceza tehdidini geçici bir süre için kaldıracak ve borcun ifası halinde, suçsuzluk rejimine geçilecektir. Modelde öngörülen sürede yahut taksidin vadesinde temerrüt, askı halini sona erdirecektir.

Komisyonunda Anayasamızın 38/7 hükmü, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 4 nolu Protokolünün 1 inci maddesi ve konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı ayrıca değerlendirilmiştir.

Karşılıksız çek eyleminin suç olmaktan çıkarılması yahut hürriyeti bağlayıcı ceza yaptırımından vazgeçilmesi elbetteki Yasama Organının takdirindedir. (Any. m. 38) Ancak çeke yüklenen ekonomik güveni ve keşidecinin ekonomik yapısına erişimi sağlayacak düzenleyici bir alt yapının oluşması şarttır. Komisyonumuza son toplantıda ulaştırılan ve başka yasalarda değişikliği amaçlayan pozitif ve negatif veri tabanına yönelik model önerileri ivedilikle yasalaştırılmalıdır.

Tasarının maddeleri üzerinde yapılan değişiklikler sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesinde, Komisyonumuzca, üçüncü fıkranın birinci cümlesindeki, “; bu hüküm, diğer banka hesapları bakımından da geçerlidir” ibaresi, bu tür bir genel hükmün yerinin bu Tasarı olmadığı düşüncesiyle madde metninden çıkarılmıştır.

Öte yandan, maddede, Alt Komisyonca aşağıdaki gerekçelerle yapılan değişiklikler Komisyonumuzca da kabul edilmiştir:

Madde başlığı, madde içeriğini tam olarak yansıtmadığından madde başlığı, “Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları çek defterleri” olarak değiştirilmiş, ikinci fıkrafta, maddenin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla çek hesabı açtırırken kabul edilebilecek kimlik belgeleriyle ilgili olarak maddede tadad edilen hususlara sürücü belgesi de eklenmiştir.

Bankaların çek hesabı açtırmak isteyen kişilerden talep ettiği belgeler arasında, tacir olanların ticaret sicil kayıtlarının istemeleri yanında, esnaf ve sanatkâr olanların da esnaf ve sanatkâr sicil kayıtlarının istenmesinin gerekli olduğu kanaatine varılarak fıkra, “tacir olanların ayrıca ticaret sicil kayıtlarını” ibaresinden sonra gelmek üzere “esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicili kayıtlarını” ibaresi eklenmiştir.

Ayrıca, maddenin ikinci fıkrasına eklenen cümleyle, vatandaş veya yabancı ayrımı olmaksızın, yerleşim yeri yurtdışında bulunan kişilerin çek hesabı açma talebinde bulunmaları halinde, bu Kanun hükümlerine göre gerekli tebligatların yapılabilmesi amacıyla kendileri ile ilgili olarak Türkiye’de bir adresi bankaya bildirmeleri yükümlülüğü getirilmiştir.

Üçüncü fıkra, çek hesabının ilgilinin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmayacağı öngörülmüş olmakla birlikte, yasal temsilci dışında, vekil tarafından da çek hesabı açılabilmesine imkân tanınması için “ilgilinin” ibaresinden sonra “vekilin” ibaresi eklenmiştir. Yine aynı fıkra, “tacir” ibaresinden sonra gelmek üzere, ikinci fıkradaki düzenlemeyle paralellik sağlanması amacıyla “veya esnaf ve sanatkâr” ibaresi eklenmiştir.

Onuncu fıkra, mevduat zamanaşımı süresinin katılım bankalarını kapsamadığı kanaatine varılarak, “mevduat” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya katılım fonu” ibaresi eklenmiştir.

Tasarının 3 üncü maddesinde Alt Komisyonca aşağıda belirtilen gerekçelerle değişiklik yapılmış; bu değişiklikler Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, çeki bankaya ibraz eden kişinin yabancı olması ve vergi kimlik numarasının bulunmaması ihtimaline binaen fıkra “hamilin” ibaresinden sonra gelmek üzere “varsa” ibaresi eklenmiştir. Türk vatandaşları bakımından, vatandaşlık numarası aynı zamanda vergi kimlik numarası olarak işlev görmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen her bir çek yaprağı için bankanın hamile ödemekle yükümlü olduğu miktar dörtüzyetmiş Türk Lirası olarak belirlenmiş ise de bankaların bu konuda daha sorumlu hareket etmeleri için söz konusu miktar bin Türk Lirası olarak tespit edilmiştir. Aynı fıkra, muhatap bankanın, hamile ödemekle yükümlü olduğu miktarı, uygulamada talep etmeden ödemediği, çoğu zaman hamilin bankanın böyle bir yükümlülüğünün olduğundan haberdar olmadığı, dolayısıyla belki de hamilin rahatlıkla kabul edebileceği kısmi ödemenin de bu şekilde gerçekleşmediği görüldüğünden, bankanın yükümlü olduğu miktarı talep olmadan da hamile ödemesi veya ödemeyi teklif etmesi gerektiği düşüncesiyle “talep ettiği takdirde,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Dördüncü fıkra yapılan değişiklikle, “karşılıksızdır” işlemi yapılırken hangi işlemlerin yapılması gerektiği hususuna açıklık getirilmiştir.

Maddenin beşinci ve altıncı fıkraları birleştirilmiş, kısmi ödemede bulunulmuş olup olmadığına bakılmaksızın, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekle ilgili olarak, karşılıksızdır işlemi yapıldıktan sonra, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisinin bankada saklanması ve aslının ise hamiline geri verilmesi yönünde düzenleme yapılmıştır. Fıkra numaraları ayrıca buna göre teselsül ettirilmiştir.

Maddeye yedinci fıkra olarak yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu yeni fıkra göre ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yer alan tarihten önce, bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ve hukukî takip yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu düzenlemeye göre, ileri tarihli çekle ilgili olarak kambiyo senet-

lerine özgü hukukî takip yoluna başvurulabilmesi için üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılması gerekmektedir.

Alt Komisyonca Tasarının 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrası, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununda aynı yönde düzenleme bulunduğu mükerrerliğin önlenmesi açısından, madde metninden çıkarılmıştır. Bu değişiklik Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

Alt Komisyonca Tasarının 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, “karşılıksızdır işlemi yapılmasına” ibaresinden sonra gelmek üzere “kasten” ibaresi eklenmiştir. Böylece söz konusu suçun ancak kasten işlenebilen suç olabileceğine açıklık getirilmek istenilmiştir. Ancak, bu değişiklik Komisyonumuzca uygun görülmemeyerek aşağıda belirtilen gerekçelerle “kasten” ibaresinin metinden çıkarılması benimsenmiştir.

Maddede tanımlanan suç, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, çek karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması suretiyle oluşur. Çekin karşılığını ibraz anında ilgili çek hesabında bulundurmamak, söz konusu suçun oluşmasını sağlayacaktır. Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir. Anayasanın 38 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir sebeple, çekin karşılığını ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, ceza sorumluluğu olmayacaktır. Bununla birlikte, maddeye Alt Komisyon tarafından eklenen “kasten” sözcüğü bu suçu olası kastla işlenebilen suç olmaktan çıkarıp doğrudan kastla işlenebilen suç haline getirecektir. Bu durum, söz konusu suçun düzenleniş gayesiyle bağdaşmayacağı gibi, ticarî alanda ve yargılama sürecinde de olumsuz sonuçların doğmasına sebep olacaktır. Bu itibarla, maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “kasten” sözcüğünün madde metninden çıkarılmasında yarar görülmüştür.

Alt Komisyonca, maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişikliklerle, sorumluların belirlenmesinde yaşanan güçlüğü giderilmesi amacıyla, çek hesabı sahibi gerçek kişilerin, kendi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci olarak tayin edemeyeceği hükmüne ilave olarak “vekil”in de tayin edilemeyeceği kabul edilmiş, bu değişiklik Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

Maddenin sekizinci fıkrasında, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) kapsamında söz konusu mahkeme kararlarının elektronik ortamda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına gönderilmesi işlemlere hız kazandırılması ve bu bağlamda zaman ve emek tasarrufu sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır. Yapılan bu değişiklik Komisyonumuzca kabul edilmiş olmakla birlikte, fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri aşağıda belirtilen gerekçelerle yeniden düzenlenmiştir.

Sekizinci fıkra hükmünde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından bankalara yapılacak duyuruların usul ve esaslarına ilişkin düzenlemeye yer verilmemiştir.

Ayrıca, ikinci cümledeki düzenleme kişilere ilişkin yasaklama kararlarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından internet ortamında, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde yayımlanması gibi bir uygulamaya da sebebiyet verebilecektir.

Bu nedenle, fıkranın ikinci ve üçüncü cümlelerinin birleştirilerek daha açık bir düzenleme getirilmesi amaçlanmıştır.

Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 7 nci maddesinin beşinci fıkrasında bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi hakkında aşağıda belirtilen gerekçelerle yaptırım öngörülmüştür:

“Bankanın sorumlu olduğu miktardan ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldıracak bir feragat caiz olmadıktan başka, ödemekle sorumlu olunan miktarın ödenmemesi fiili dahil, suç kapsamına alınmıştır.”

Öte yandan, Alt Komisyonca maddedeki yaptırımlarla ilgili olarak, işlenen fiilin ağırlığı dikkate alınarak ceza miktarlarında değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikler Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

Tasarının 8 inci ve 9 uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının geçici 1 inci maddesine, Alt Komisyonca dördüncü fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki gerekçelerle beşinci fıkra eklenmiştir.

“Eklenen fıkrayla, karşılıksız çek keşide etme suçundan dolayı, hüküm verilmiş olup da temyiz aşamasında bulunan dosyalarla ilgili olarak, yapılacak olan incelemenin içeriğine açıklık getirilmiştir. Böylece Yargıtayda bulunan dosyalar, ilgili ceza dairesince esastan incelenecektir. Bu inceleme yapılırken, ceza kanunlarının zaman bakımından uygulanmasına ilişkin olarak Anayasanın 38 inci maddesi ile Türk Ceza Kanununun 3 üncü maddesi hükümlerine göre değerlendirme yapılacaktır.”

Bu fıkra hükmü, temyiz incelemesinin mahiyetiyle bağdaşmayacağından, yeni geçici 1 inci maddede Alt Komisyonca kabul edilen beşinci fıkra hükmüne yer verilmesine gerek görülmemiştir.

Komisyonumuzca, geçici 1 inci madde, aşağıda belirtilen gerekçelerle yeniden düzenlenmiştir.

“Tasarının Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulduğu tarihten bu yana geçen zaman dikkate alınarak, maddede öngörülen tarihlerin yeniden belirlenmesi ihtiyacının ortaya çıkması sebebiyle söz konusu tarihlerin yeniden belirlenmesi, maddenin kendi içerisinde ifade ve terim birliğinin sağlanması ve bağlantılı düzenlemeler içeren geçici 2 nci ve geçici 3 üncü maddede yer alan hükümlerin bir maddede toplanması amacıyla bu değişiklik önergesi verilmiştir.

Öte yandan, önerilen metinde;

- Tasarıdaki üçüncü fıkra hükmü, önergede teklif edilen beşinci fıkra hükmü ile bağdaşmayacağından madde metnine alınmamıştır.

- Tasarıda dördüncü fıkra olan ancak yukarıda belirtilen sebeple maddenin üçüncü fıkrasının madde metnine alınmaması sebebiyle üçüncü fıkra olarak önerge metninde yer alan hükmün, lehe kanun uygulamasını bertaraf ettiği şeklinde herhangi bir yanlış anlamaya sebebiyet vermemesi bakımından, fıkraya bu doğrultuda, Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesinde düzenlenen zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükmün saklı olduğuna dair cümle eklenerek konuya açıklık getirilmiştir.

- Önergeyle düzenlenen maddenin dördüncü fıkrası, yeni sistemde görev sulh ceza mahkemesinde olacağından, yürürlük öncesi davalar bakımından asliye ceza mahkemesinin görevinin sürmesini mümkün kılacak usulî bir geçiş hükmü niteliğindedir.

- 3167 sayılı Kanuna 18/2/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunla geçici 2 nci madde olarak eklenen hükümde, belirli bir süreyle çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek, ticarî hayatta belli bir rahatlığın yaşanması sağlanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen olumlu sonuçlar dikkate alınarak, tarafların başlangıçtaki iradelerine aykırı olarak, çeklerin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibrazının engellenmesine yönelik olarak, altıncı fıkra, yeni bir süre belirlenerek, ticarî hayatta karşılaşılabilecek sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amaçlanmıştır.

- Hükümet Tasarısında yer almayan ancak Alt Komisyon tarafından maddeye ilave edilen beşinci fıkra hükmü, temyiz incelemesinin mahiyetiyle bağdaşmayacağından önergede yer almamıştır.”

Alt Komisyonca, Tasarının 5 inci maddesinin sekizinci fıkrasının geçiş sürecinde uygulamada meydana gelebilecek aksaklıkların sorun yaratmaması amacıyla geçici 2 nci madde eklenmiştir. Söz konusu geçici 2 nci madde, Komisyonumuzca kabul edilmekle birlikte, yukarıda ifade edilen gerekçelerle Tasarının geçici 1 inci maddesinin altıncı fıkrası olarak düzenlenmiştir.

Komisyonumuzca yeni geçici 2 nci madde, aşağıda belirtilen gerekçelerle yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının geçici 2 nci maddesindeki hüküm Komisyonca kabul edilen geçici 1 inci maddenin altıncı fıkrasında düzenlenmiş olduğundan, o hükmün korunması gereği kalmamıştır. Önergeyle, 1/11/2009 tarihi itibarıyla karşılıksız çek suçlarından adliye intikal edenler hakkında geçici bir uygulama öngörülmektedir. Bu kategorideki şüpheli, sanık ve hükümlüler yönünden cezai tehdit olmaksızın çekte tecessüm eden borcu ödeme imkanı tanınmaktadır. Geçici madde, bu eksen içindeki hukuki yansımaları düzenlemektedir.

Alt Komisyonca, Tasarıya geçici 2 nci maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki gerekçelerle geçici 3 üncü madde eklenmiştir.

“Tasarının kanunlaşması halinde yayımı tarihi itibarıyla 3167 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılacağından, 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca kurulmuş olan Bankalararası Takas Odaları Merkezi tüzel kişiliği de yasal dayanaktan yoksun kalacaktır. Çek takası faaliyetlerinin ödeme sistemleri içerisindeki önemi göz önüne alınarak, söz konusu faaliyetlerin kesintisiz sürdürülebilmesini teminen, Tasarının 8 inci maddesinde bahsi geçen tüzel kişilik kuruluncaya kadar bu alanda bir boşluk yaşanmasının önüne geçecek bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Ayrıca, Bankalararası Takas Odaları Merkezi tüzel kişiliğinin Tasarının 8 inci maddesine göre kurulacak yeni tüzel kişiliğe devri dolayısıyla ortaya çıkacak vergi, resim, harç ve fon yükümlülüğünden de muaf tutulması gerekecektir.”

Alt Komisyonca kabul edilmiş olan geçici 3 üncü madde, Komisyonumuzca kabul edilmekle birlikte, Bu madde içeriği, geçici 1 inci maddede düzenlenmiş bulunduğundan konusuz kalması sebebiyle Tasarı metninden çıkarılmıştır.

Tasarının 10 ve 11 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının maddeleri müzakereleri sırasında redaksiyona tabi tutulmuştur.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

Başkan <i>Ahmet İyimaya</i> Ankara	Başkanvekili <i>Hakkı Köylü</i> Kastamonu	Sözcü Ali Öztürk Konya (Toplantıya katılmadı)
Kâtip <i>İlknur İnceöz</i> Aksaray (Son oylamada bulunamadı)	Üye <i>Ahmet Aydın</i> Adıyaman	Üye <i>Zekeriya Aslan</i> Afyonkarahisar
Üye <i>Halil Ünlütepe</i> Afyonkarahisar (Muhalefet şerhi eklidir)	Üye <i>Osman Ertuğrul</i> Aksaray (Muhalefet şerhi ekli)	Üye <i>Yılmaz Tunç</i> Bartın
Üye Mehmet Emin Ekmen Batman (Toplantıya katılmadı)	Üye <i>Mehmet Tunçak</i> Bursa	Üye <i>Mehmet Salih Erdoğan</i> Denizli
Üye <i>Celal Erbay</i> Düzce	Üye <i>Mahmut Durdu</i> Gaziantep	Üye <i>Hamit Geylani</i> Hakkari (Son oylamada bulunamadı. Muhalefet şerhi ektedir)
Üye <i>Veysi Kaynak</i> Kahramanmaraş (Son oylamada bulunamadı)	Üye <i>Mevlüt Akgün</i> Karaman	Üye <i>Turgut Dibek</i> Kırklareli (Muhalefet şerhim vardır)
Üye <i>Metin Çobanoğlu</i> Kırşehir (Muhalefet şerhi var)	Üye <i>İhsan Koca</i> Malatya (Son oylamada bulunamadı)	Üye <i>Ali Rıza Öztürk</i> Mersin (Son oylamada bulunamadı)
Üye <i>Rahmi Güner</i> Ordu (Muhalefet şerhi var)	Üye <i>Mustafa Hamarat</i> Ordu (Son oylamada bulunamadı)	Üye <i>Rıdvan Yalçın</i> Ordu (Muhalefet şerhimiz eklidir)
	Üye <i>Ali İhsan Köktürk</i> Zonguldak (Muhalefet şerhimiz ektedir)	

Türkiye Büyük Millet Meclisi

(S. Sayısı: 445)

MUHALEFET ŞERHİ

1. Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve 14 Nisan 2009 tarihinde TBMM Başkanlığına sevkine karar verilen yeni Çek Kanunu Tasarısının geneli üzerindeki görüşmeler Adalet Komisyonunda 3 Haziran 2009 tarihinde yapılmış ve tasarı üzerinde ayrıntılı bir inceleme yapılmak amacıyla bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Alt Komisyon, 8-9 Haziran 2009 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantıların sonucunda oluşturduğu raporunu Adalet Komisyonuna sunmuştur. Alt Komisyonun bu raporuna karşı vermiş olduğumuz muhalefet şerhindeki gerekçelerde belirtildiği gibi Alt Komisyon, yasa ve usul hükümlerine aykırı bir şekilde çalışmış ve bize göre yok hükmünde olan bir rapor düzenlemiştir.

2. Türkiye gündeminde önemli yer tutan ve bir an evvel mecliste görüşülmesi için tüm kesimlerin talepte bulunduğu Çek Kanunu Tasarısı 6 ay gibi bir süre ıyutulmuş ve Adalet Komisyonu toplantıya çağırılmamıştır. 03-04 Aralık 2009 günleri yapılan Adalet Komisyonu toplantıları sonucunda tasarı tüm yapıcı eleştirilerimiz ve önerilerimiz hiçe sayılarak, iktidar partisi üyelerinin oyları ile meclis genel kuruluna sunulmak üzere kabul edilmiştir.

3. Öncelikle belirtmek isteriz ki, yürürlükteki 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamililerinin Korunması Hakkındaki Kanunu ortadan kaldıracak olan bu kanun tasarısı ile sorunların çözülmesi mümkün olmadığı gibi, ortaya yeni sorunlar çıkacaktır.

4. Çek; genel olarak özel hukuk alanını ilgilendiren bir senet türüdür. Çek; tıpkı diğer kambiyo senetleri gibi TTK'da düzenlenmiştir. Çek, belirli bir bedelin kayıtsız koşulsuz ödenmesi havalesini içeren bir kambiyo senedir. Çek, bir ödeme aracı olup, bu araç dışında, vadeli bir alışverişin aracı olarak kullanılamaz. Çekin fonksiyonu TTK'da tanımlanmıştır. Karşılıksız çek keşide etme suçları, ticari ilişkiden kaynaklanan bir edimin yerine getirilmemesi eylemine dayanmaktadır. Yargıtay'ın Adalet Komisyonuna gönderdiği görüşte de açıkça saptandığı üzere bir ticari ilişkiden kaynaklanan borcun yerine getirilmemesinin suç olarak tanımlanması ve ceza yaptırımını getirilmesi, ceza hukuku genel ilkeleri ile çatışmaktadır. Suç genel teorisinde tanımlanan sorumluluk esas ve ilkelerine aykırı olarak suç tipi kurulması kabul edilemez. Komisyonadaki görüşmeler sırasında karşılıksız çek keşide etmenin ceza yaptırımına bağlanmasının nedeni; "Çekin karşılığının ödenmesini sağlamaktır" şeklinde açıklanmıştır. Bu anlayışta belirtildiği şekliyle özel hukuk alanındaki bir ticari ilişkiden doğan alacağın ödenmesini sağlamak için ceza ihdası, hukukça kabul edilebilir bir durum değildir. Anayasamızın 38. maddesi hükmü, özel kaynaklı taahhütlerden doğan borcun ihlaline bir suç ve ceza hükmünün bağlanamayacağına amirdir. Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ek protokol birinci maddesi, "Hiç kimsenin borcundan ötürü özgürlüğünden mahrum bırakılamayacağını" hüküm altına almıştır. Çekin karşılığının çıkmaması bir taahhüt ihlalidir. Buna hapis cezası öngörülemez. Yasa koyucu, bu ihlale hapis cezası dışında değişik hukuki yaptırımlar öngörebilir. Tasarı ve Adalet Komisyonunun görüşü bu yönüyle Anayasa ile çatışmaktadır.

5. Çekin ekonomik işlevinin güçlendirilmesi ve çeke karşı güvenin yükseltilmesi için bankaların sorumluluğu alanında özel düzenleme yapılmalıdır. TTK'nın çek ile ilgili hükümleri özellikle TTK 695. maddesi hükmü uyarınca Bankaların sorumluluğunun arttırılması, hatta karşılıksız kalan çek bedelinin tamamından sorumlu olması öngörülmelidir. TTK 695. maddesi hükmü uyarınca, bankalar çek vermekle; çek hesap sahibine verdikleri çekin karşılığının bulunduğunu ve bu karşılıklı üzerinde hesap sahibinin tasarruf hakkı ve yetkisinin bulunduğunu açıkça kabul etmişlerdir. Bu hüküm görmemezlikten gelinerek bankaların sorumluluğunu yok denecek düzeyde tutarak toplumdaki sorun

aşılmaz. Çekin TTK'da belirlenen hukuki nitelikleri dikkate alındığında karşılıksız çek keşide etmenin, suç olarak tanımlanması ve bunun için hapis cezası öngörülmesi kabul edilemez. Sorunu çözmek için çıkarılan yasalar, sorunu çözmemiş tam aksine sorunları artırmıştır. Bankaların sorumluluğunu gözardı etmeye çalışan anlayış, sorunun çözümünü, yükü halkın sırtına yüklemekte görmüştür. Hapis cezaları ile sorunlar 20 yıldır çözülmemiştir. Ceza, ilk defa denenecek bir yöntem değildir. 20 yılı aşkın bir süredir ceza uygulaması ile sorun çözülmemiştir. Bu tasarı, her yönüyle hukukun temel ilkelerine, modern ceza hukukuna aykırıdır. Toplumsal sıkıntıları çözecek, toplumdaki beklentileri karşılayacak, ihtiyaçları giderecek nitelikte değildir.

6. Tasarıda, çeke kendisinden beklenemeyecek işlevler yüklendiği kanunun birinci maddesinde görülmektedir. Bu düşünce doğru değildir. Zira kayıt dışı ekonominin, kayıt altına alınması, terörün finansmanının önlenmesi ve kara paranın aklanması gibi hususlar mali mevzuatta ya da ilgili başka kanunlarda yapılacak düzenlemeler ile gerçekleştirilmelidir. Diğer taraftan, tasarıda TTK'nın çeki düzenleyen hükümlerine aykırı bir şekilde; çekini tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ve hamiline düzenlenecek çekler olarak 3 ayrı gruba ayrılması da uygulamada çok büyük sorunlara neden olacaktır. Yine karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için bankaların bin Türk Lirasına kadar sorumlu olmaları da çok yetersizdir. Zira, yukarıda belirttiğimiz gibi uygulamada yaşanan sorunların önemli bir nedeni bankaların sorumluluklarının yok denecek kadar az olmasından kaynaklanmaktadır.

7. Komisyonunda kabul edilen tasarinin 5. maddesinde "Karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için bin beş yüz güne kadar adli para cezası" öngörülmektedir. Bu para cezasının çek bedelinin karşılıksız kalan kısmından az olamayacağı da hüküm altına alındığına göre, adli para cezasının üst sınırının olmadığı ortadadır. Çek bedelini dahi ödeyemeyen borçluların her bir çek için hükmedilen adli para cezalarını ayrıca ödemesi nasıl mümkün olacaktır. Yasa gereği ödenmeyen adli para cezaları hapis cezasına dönüştüğünden yukarıda belirttiğimiz gibi Anayasamızın 38. maddesi hükmü hiçe sayılmaktadır. Tasarinin Komisyonunda AKP milletvekillerinin önergesi ile değişen ek 2. maddesi ile karşılıksız çekler nedeniyle haklarında soruşturma ve kovuşturma başlatılmış ya da, kesinleşmiş bir hükümle mahkum olmuş kişilere 2 yıllık bir ödeme süresinin verilmesi sorunun ancak çok küçük bir kısmının geçici olarak ertelenmesine neden olacaktır.

8. Adalet Komisyonunda kabul edilen tasarinin bu hali ile meclisten geçmesi hiçbir işe yaramayacaktır. Aradan geçecek çok kısa bir süre içerisinde tasarinin yasallaşmasından sonra ortaya çıkacak çok sayıdaki yeni sorunları çözmek için bu kanunla ilgili değişiklik talepleri meclis gündemine gelecektir.

Adalet Komisyonundaki görüşmelerde belirttiğimiz ayrıntılı düşüncelerimiz, işbu muhalefet şerhimizin bir eki niteliğindedir. Komisyondaki görüşlerimiz kapsamında muhalefet şerhimizi saygı ile sunuyoruz.

07.12.2009

Halil Ünlütepe
Afyonkarahisar

Rahmi Güner
Ordu

Turgut Dibek
Kırklareli

Ali Rıza Öztürk
Mersin

Ali İhsan Köktürk
Zonguldak

MUHALEFET ŞERHİ

Çek Kanunu Tasarısına aşağıdaki nedenlerden dolayı karşıyız. Karşı oy yazımızı arz ediyoruz.

Bilindiği üzere çek, bankalar tarafından matbu olarak hazırlanan ve hesap sahibinin bankadaki hesabından dilediği kişilere ödeme yapmasına olanak sağlayan bir kambiyo senedir. Bu çekin diğer kambiyo senetlerinden (poliçe ve bonodan) farklı olarak, bir ödeme aracı olması anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile çekte muhatap banka olup, çek, esasen keşidecinin muhatap bankadaki bir hesabından lehtara ödeme yapılmasını sağlayan bir kambiyo senedir. Bu itibarla çek, diğer borç senetlerine ve hatta diğer kambiyo senetlerine nazaran çok daha yüksek bir güvenilirliğe sahip olmaktadır. Hatta çekin zaman zaman nakit derecesinde kabul edildiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Çek hakkındaki yasal düzenlemelerin başında 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu gelmektedir. Türk Ticaret Kanununun 692 vd. maddelerinde çekin keşidesi, şekli, devri ve ödenmesi düzenlenmiştir. Ayrıca çekle ilgili özel hükümlere ihtiyaç duyulması sebebiyle, 1985 yılında 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" hazırlanmış ve TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Burada ifade etmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanununda çekle ilgili hükümler varken, ayrı bir kanunla paralel düzenleme yapmak isabetli değildir. Ancak 3167 sayılı Kanunla getirilen hükümlerin Türk Ticaret Kanununun çekle ilgili kısmına dercedilmesi de mümkün olmadığından, o tarih itibarıyla ayrı düzenleme yapmaktan başka çare kalmamıştır. Ne var ki bugün itibarıyla bilindiği üzere Türk Ticaret Kanunu yenilenmekte olup, mevcut sistem korunmak suretiyle her konu ayrı kanunda değil, tek kanunda düzenlenmektedir. Bu kapsamda TTK Tasarısı çekle ilgili hükümler içermekte ve TBMM Genel Kurul'u gündemindedir. **TÜRK TİCARET KANUNUNUN DÜZENLENMESİNDE TEK KANUNLA DÜZENLEME YÖNTEMİNDE ISRAR EDİLECEKSE, ÇEKLE İLGİLİ TÜM KONULARIN DA BU KANUNDA DÜZENLENMESİ GEREKECEĞİ TARTIŞMASIZDIR.** Dolayısıyla esasen yapılması gereken, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı kapsamında çekle ilgili hükümlerin de sevk edilmesi iken, isabetsiz olan ancak zorunluluktan dolayı başvurulmuş olan ikili düzenlemeyi korumak son derece yanlış ve isabetsizdir.

3167 sayılı Kanun ile getirilen en önemli yenilik, hesapta yeterli karşılık olmadığı için ödenmeyen çekin keşidecisine, çek hamilinin şikayetine bağlı olarak 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası öngörülmüş olmasıdır. Karşılıksız çekin hapis cezası müeyyidesine tabi tutulması, bir yandan çek kullanımının yaygınlaşmasına, diğer yandan karşılıksız çekten dolayı ceza davalarının artmasına neden olmuştur. Gerçekten, Türkiye'deki ceza davalarının yaklaşık %15'i karşılıksız çekle ilgilidir. Bu oran, karşılıksız çek olayının, tam bir sosyal felakete dönüşmüş olduğunun önemli bir işaretidir. Öte yandan ülkede yaşanan ekonomik krizler sonucunda karşılıksız çekten dolayı mahkumiyet alan kişilerin sayısında sürekli bir artış görülmektedir. Sorunun çözümü için etkili düzenlemeler yapılması gerekmekte olup, geçici, etkisiz ve uygulanması mümkün olmayan düzenlemeler sorunun çözümüne hizmet etmeyeceği gibi, çözüm için etkili düzenlemeler yapılmasına engel teşkil edecek en azından ertelenmesine sebep olacaktır. Ayrıca bu tür etkisiz düzenlemeler sorunun büyümesine yol açacağı gibi, başka sorunların doğmasına da imkan verecektir.

Anayasada değişiklik öngören 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun uyarınca yeni bir düzenleme yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu kanunla Anayasanın 38. maddesine eklenen fıkra uyarınca "hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı

özgürlüğünden alıkonulamaz". Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 4. Protokolün ülkemiz tarafından onaylanmasının doğal bir sonucu olarak bu hüküm, Anayasaya aynen aktarılmış ve böylece, sözleşmeden doğan borcunu ödeyemeyen kişilere hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi yasaklanmıştır. Bu düzenleme, karşılığı olmadığı için ödenmeyen çeklerden dolayı keşideciyi hapis cezası ile cezalandıran 3167 sayılı Çek Kanununda da değişiklik yapılmasını gerektirmektedir. Aslında, Çek Kanununun çıkarıldığı tarihlerden itibaren karşılıksız çekin hapis cezası yaptırımına tabi tutulması eleştirilmiş ve ceza hukukunda çağdışı kalmış bulunan en eski Roma Hukukundaki "borç için borçlunun cezalandırılması" sistemine geri dönmüş olmaktadır. Üstelik bu anlayışla çelişkili olacak ve mevcut Kanunda ve Tasarıda öngörülen bu sistemin dahi işlemlerini imkansız kılacak şekilde cezaların affı yoluna gidilmektedir.

Öte yandan karşılıksız çek olayları tek tip olaylar da değildir. Gerçekten bazı karşılıksız çek olayları aslında tipik dolandırıcılık olayı olduğu halde, karşılıksız çek olarak değerlendirilmekte, böylece sırf ekonomik nedenlerle bir çok kimse cezalandırılmış olduğu gibi, bu yolla işlenen dolandırıcılık olayları cezasız kalmaktadır. O HALDE YAPILMASI GEREKEN SİRF EKONOMİK BİR DURUM OLAN KARŞILIKSIZ ÇEK DURUMUNUN CEZALANDIRILMASI DEĞİL, ÇEKİN BİR SUÇ ARACI OLARAK KULLANILMASININ ÖNLENMESİ VE BU DURUMUN CEZALANDIRILMASIDIR. TASARIDA BÖYLE BİR TEDBİR VE CEZALANDIRMA ÖNGÖRÜLMEDİĞİ GÖZLENMEKTEDİR.

Önemle belirtmek gerekir ki, tüm borçlanma senetleri, özellikle nitelikli birer borç senedi olan kambyo senetleri ve bunların içinde de arkasında bir bankanın ve banka hesabının varlığı sebebiyle çekler, aynı zamanda birer kredi aracıdır. Başka bir ifade ile çek düzenlenerek esasen, riskini sadece alacaklının taşıdığı bir kredi alanı yaratılmış olmaktadır. Doğrusu piyasadaki tüm kredi alanları aynı zamanda ülke ekonomisi bakımından birer risk alanlarıdır. Bu sebeplerdir ki, tüm modern hukuk sistemleri banka kredilerinin kullanılmasının ve geri dönüşlerinin, hem bankalar ve hem de ülke ekonomisi için risk düzeylerini en aza indirecek kurallar içermektedirler. Hatta banka kredilerinin harcanmasının dahi düzenlemeye tabi tutulduğuna rastlamak mümkün olmaktadır. Bu son durumun en önemli örnekleri ihracat ve ithalat kredilerinde görülmektedir. Nitekim bankalar da, her türlü kredilerin geri dönüşünü sağlamak üzere, krediyi kullanırken çok sıkı araştırmalar yapmakta, yeterli hatta yüksek teminatlar sağlamaktadırlar. Her türlü teminata rağmen, riskli müşterilere kredi kullanılmaması gerekmekte, bütün bunlar başta BDDK olmak üzere kamu otoriteleri tarafından denetlenmekte; aksaklıklar müeyyidelendirilmektedir. O halde bankaların riskini kendilerinin taşıdığı krediler söz konusu olduğunda, gösterdikleri titizliği, riskini üçüncü şahısların taşıdığı çek türünden kredilendirmelerin yolunu açarken de göstermesi gereklidir. Ne var ki uygulamada bunun yapılmadığı, hatta banka müşteri ilişkilerinin devamı bakımından bankaların kendiliğinden bu titizliği göstermelerinin beklenemeyeceği tartışmasızdır. Gerçi Tasarı ile çek hesabının açılması, çek defteri verilmesi, çekin ödenmesi ve karşılıksız çıkması gibi çek ilişkisinin her aşamasında bankalara önemli görevler yüklenmektedir. Bu cümleden olmak üzere çek karnelerinin verilmesinde bankalara gerekli basiret ve itinaı gösterme yükümlülüğü getiren 3167 sayılı Kanunun 2. maddesi Tasarı'nın 1. maddesi ile korunmakta, sadece ek olarak bankaların çek defteri verecekleri kişi hakkında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından bilgi alma zorunluluğu getirilmektedir. Buna göre, "bankalar, çek hesabı açmak maksadıyla bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenin yasaklılık ve engel durumu bulunup bulunmadığını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından sorarlar, ayrıca bu kişinin mali durumu, toplumsal bakımdan şöhreti

gibi hususların belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler". Gerçekten, Tasarıda açıkça düzenlenmiş olmasa bile Bankacılık Kanunu gereğince de, bankalar, çek hesabı açtırmak isteyen kişileri seçerken gerekli basiret ve özeni göstermekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün bir sonucu olarak, bankalar, başvuruda bulunan kişinin yasaklılık ve engel durumunu Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından sormak zorunda olduğu gibi bu kişinin mali durumu, toplumsal bakımdan şöhreti gibi hususları da araştırmakla yükümlüdürler (Tasarı m.1). Bu çerçevede, bankalar, çek hesabı açtıranların açık kimlik ve adreslerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı örnekleri ile yerleşim yeri (ikametgah) belgelerini, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak zorundadır. Söz konusu belgelerin hesapların kapatılmasını izleyen beş yıl süreyle saklanması ve hesabın kapatılma hallerinin on işgünü içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesi gerekmektedir (Tasarı m.2). Ne var ki, bu hüküm yetersiz olmakla birlikte, bir yaptırımı da bulunmamaktadır.

Öte yandan, Tasarının 2. maddesi 3167 sayılı Kanunun 3. Maddesinden farklı olarak sadece çek defterlerinin her yaprağına çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarasının yazılmasını öngörmektedir. Bu düzenlemeyle, çekte yazılması gereken unsurlara hesap sahibinin vergi kimlik numarası eklenmiş olmaktadır. Şube adı, hesap numarası veya vergi kimlik numarasının yazılmamış olması ya da bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceğini hükme bağlamaktadır. Buna karşılık, TTK. m. 692'de belirtilen unsurları taşımayan senetler, 3167 sayılı Kanun kapsamında çek olarak nitelendirilemez. Böylece, bir senedin çek vasfını kazanabilmesi için TTK. m. 692 ve m. 693 hükümlerinde yer alan zorunlu unsurları taşıması gerekli ve yeterlidir. Diğer bir deyişle, bu düzenleme ile getirilen ek unsurlar, çekin zorunlu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmamakta, daha önceden olduğu gibi bir senedin çek niteliği taşıyıp taşımadığı TTK. m. 692 ve m. 693 hükümlerine göre belirlenmektedir.

NE VAR Kİ, TASARI İLE DAHA BAŞLANGIÇTA BANKALARIN ÇEK HESABI AÇMASI VE ÇEK KARNESİ VERMESİNİN ONLARIN İNİSİYATİFİNE BIRAKILMAYARAK KREDİ HESABINA BENZER ARAŞTIRMA VE KURALLARA BAĞLANMASI KAÇINILMAZDIR. OYSA TASARIDA BUNA İLİŞKİN DÜZENLEME OLMADIĞI GİBİ, BÖYLE BİR ANLAYIŞ DA YOKTUR.

Bilindiği üzere, mevcut sistemimizde karşılıksız çek karnelerinden dolayı, bankaların belli oranda hukuki sorumluluğu bulunmakta, ancak çeşitli sebeplerle işlememektedir. Tasarıda da bu sistem geliştirilerek korunmaktadır. Şöyle ki, Tasarı ile bankanın ödeme yükümlülüğü, 10. maddede belirlenen sorumluluk miktarı (yasal garanti miktarı) saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlıdır (Tasarı m.3/III). Yeni düzenleme, doktrinde önerildiği şekilde kısmi ödeme işlemlerinin nasıl yapılacağını da hükme bağlamaktadır. Buna göre, yasal garanti miktarı dahil olmak üzere, kısmen ödeme halinde, müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip yoluna başvurmakta, Cumhuriyet savcılığına şikayette bulunmakta ve icra daireleri ve mahkemelerde ispat aracı olarak kullanmak üzere çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi hamile verilir. Görüldüğü gibi, yeni düzenleme, kısmi ödeme durumunda çekin aslının kimde kalması gerektiği konusunda çek hamili ile banka arasında çıkan ihtilaflara son vermektedir. Ayrıca, bu suretin takip işlemlerinde ve mahkemelerde delil olarak kabul edileceği hükme bağlanmak suretiyle hamilin mağduriyeti de önlenmektedir. Hal böyle olmakla birlikte, karşılıksız çekten dolayı bankaların sorumluluğuna ilişkin mevcut sistemdeki eksiklik ve aksaklık sorumluluğun miktarı ile ilgili değildir. Sorun sistemin işlememesidir. O halde işleyecek bir sistem oluşturulmak üzere mevcut sistem terk edilmelidir.

Bütün bunlara ek olarak, her zaman ve özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, firma ve kişilerin çeki kötü niyetli olarak kullandıkları, yetkisiz kişilere imzalatılan çeklerle, piyasadan karşılıksız mal ve hizmet temin edildiği bilinmektedir. Uygulamada sıkça karşılaşıldığı üzere, kötüniyetli keşideciler, hamili zarara uğratmak kasdıyla ya ödeme yasağı koymakta veya hesaptaki parayı başka bir hesaba aktarmak ya da çekmek suretiyle banka tarafından ödeme yapılmasını engellemektedir. Yukarıda da açıklandığı gibi çek bir suç aracı olarak kullanılabildiği gibi muvazaa aracı olarak kullanılıp, haksız kazanç elde etmekte de kullanıldığı bilinmektedir. Gerçekten mesela ülkemizde göstermelik şirketler kurulup, bu şirketler adına çek karneleri alınıp, alında şirket ortaklarının şahsi malvarlıklarına başvurma imkanı bulunmayan bir borç alanı yaratıldığı herkesçe bilinmektedir. Dolayısıyla çek hamillerinin korunması açısından Tasarıda önemli bir eksiklik mevcuttur. Tasarıda çeki keşide ettikten sonra üçüncü kişileri zarara uğratmak amacıyla çek karşılığının çekilmesi veya başka birine aktarılması ya da ödeme yasağı konulması türünden fiillerde bulunan keşidecilere karşı herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Bu davranışların yaptırımsız kalması, söz konusu fiillerin artmasına neden olmaktadır.

Gerçek çek mağdurları çekin suç aracı ve muvazaa aracı olarak kullanıldığı bu tür olaylarda alacaklarına ulaşamayan alacaklılar olduğu tartışmasıdır.

O HALDE TASARI İLE ÇEKİN MUVAZAA ARACI OLARAK KULLANILMASININ DA ÖNÜNE GEÇECEK DÜZENLEMELER YAPILMASI GEREKTİĞİ ORTADADIR. OYSA TASARIDA NE BORCU, NE DE ALACAKLININ GÖZDEN ÇIKARILMAMASI ŞEKLİNDEKİ PRENSİBİN TAM AKSİNE, HEM BORÇLU HEM ALACAKLI GÖZDEN ÇIKARILMIŞ OLMAKTADIR. BU HALİYLE TASARI KAMUOYUNDA ÇEK MAĞDURLARI OLARAK ADLANDIRILAN KARŞILIKSIZ ÇEK HÜKÜMLÜLERİNE TEK SEFERLİK, YARARSIZ BİR GEÇİCİ DURUM SAĞLAMAKTAN BAŞKA BİR AMAÇ GÜTMEDİĞİ ANLAŞILMAKTADIR. TASARI MEVCUT HALİ İLE SEÇİM ÖNCESİ İMAR AFFI ÖZELLİĞİNDEDİR.

ESASEN YAPILMASI GEREKEN, Bankaların çek karnesi vermesi çek karnelerinin kullanılması, karşılıksız çek bedellerinin belli şartlarda tamamına kadar olmak üzere, önemli oranda oluşturulacak bir fondan karşılanması, çekin karşılıksız çıkmasına ekonomik yaptırımlar uygulanması, bu yaptırımların hem karşılıksız çek keşide edenlere, hem de muhatap bankaya yönelik olması, BDDK'na çek hesaplarına ve karşılıksız çek olaylarına ilişkin denetim ve takip, yetki ve görevi verilmesi gibi tedbirlerdir. Bu cümleden olmak üzere, Tasarı ile;

- Çek hesabı açılmasına ilişkin kredi hesabına benzer kurallar öngörülmesi;
- Kaynağı, çek karnelerinin verilmesi aşamasında, banka müşterilerinden temin edilmek üzere bir Karşılıksız Çek Fonu oluşturulmalı;
- Karşılıksız çek olayları çeşitlendirilerek, her bir durumda çek bedeli belli oranda Karşılıksız Çek Fonu'ndan karşılanmalı;
- Karşılıksız çek olaylarına kademeli ekonomik yaptırımlar öngörülerek, bu yaptırımlar hem keşideci için, hem bankalar için söz konusu olmalıdır.
- Söz konusu tasarıda bunların hiçbirisi bulunmamakta ve bu tasarinın kanunlaşması halinde çeklerle ilgili yaşanan sıkıntılar aynen devam edecek ve bir müddet sonra bugünkü yaşadığımız problemler artarak işin içinden çıkılmaz bir noktaya gelecektir. Bu sebeple bu tasarıya karşıyız.

Metin Çobanoğlu

Kırşehir

Osman Ertuğrul

Aksaray

Rıdvan Yalçın

Ordu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

(S. Sayısı: 445)

MUHALEFET ŞERHİ

Ekonomik krizle birlikte ticaret hayatımızda yaşanan sıkıntılar kredi kartlarında olduğu kadar, çek kullanımımızda da oldukça sorunlu bir döneme girmemize neden oldu. Ekonomik dalgalanmalarla birlikte karşılıksız çek sayısı ve bu konuda açılan dava ve icra takibi sayısı da her geçen gün daha da artmıştır. Türkiye'yi etkisi altına alan ciddi ekonomik krizin bir sonucu olarak çekten kaynaklanan dava ve icra takiplerinin doruk noktasına ulaştığı bir dönemden geçmekteyiz.

Kamuoyunda beklenti yaratan görüştüğümüz bu yasa tasarısının amacı aslında bu beklentileri karşılamak, hapis cezalarını kaldırmak, af çıkarmak değildir. Tasarının tamamı incelendiğinde böyle bir amacının olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Hapis gibi hürriyeti bağlayıcı bir ceza karşısında insanlar artık alacaklarını içinde bulundukları ve hak etmediklerini düşündükleri uzun süreli ceza nedeniyle isyan etmekte.

Yürürlükteki yasanın 8 yıllık uygulaması göstermiştir ki karşılıksız çek suçunu uzun süreli hapis cezalarıyla cezalandırmanın herhangi bir caydırıcılığı olmamıştır. Üstelik her geçen yıl karşılıksız çek sayısı artmış ve bu nedenle mahkum olanlar, cezaevlerinin kapasitesini zorlar hale getirmiştir.

Bir suç ve cezasını onu yaratan şartlardan bağımsız olarak düşünmek olanaksızdır. Hangi ticaret erbabı çekinin yazılmasını ister. Herkes çeklerini ödeyebilmek, itibarını korumak ve geliştirmek arzusuyla ticari hayatını sürdürmek ister. Ancak yaşadığımız ve de bir bütün olarak bütün toplumu pençesine aldığı ekonomik kriz; en dürüst, namuslu ve iyi niyetli taciri bile hapis cezasıyla karşı karşıya getirebilmektedir. Kısacası karşılıksız çek için öngörülen hapis cezası, ceza politikası açısından kendisinden beklenen sonucu yaratamamıştır. Kişileri uzun süreler boyunca hapiste tutmak çalışmalarını, kazanmalarını, borçlarını ödeyebilmelerini engellemekten başka bir işe yaramamaktadır.

Kaldı ki, Yargıtay'ın bu yasaya ilişkin görüşlerinde ifade ettiği gibi, karşılıksız çek suçları gerçek ve tüzel kişilerin ticari ilişkilerinden kaynaklanan ve edimin yerine getirilmesine yönelik yaptırımları içermektedir.

Bir ticari ilişkiden kaynaklı borcun yerine getirilmemesi ve suç olarak tanımlanması mümkün görülmemektedir. Suç genel teorisindeki sorumluluk esaslarına aykırı bir şekilde suç tipi tarif edilmektedir. Çek genel olarak özel hukuk alanını ilgilendiren bir kambiyo senedi türüdür ve de TTK'da düzenlenmiştir. Karşılıksız çek düzenlemenin ceza yaptırımına bağlanmasının hiçbir mantıklı gerekçesi yoktur. Çekin karşılığının ödenmesini sağlamak için ceza yaptırımının uygulanması hukuka aykırıdır.

Tasarının son haliyle, ceza yaptırımı bakımından yürürlükteki yasadan hiç farkı yoktur. Kişiler, verilen adli para cezasını ödeyemedikleri takdirde yine hapis cezası ile karşı karşıya kalacaklardır.

Dikkat edilirse, bu cezanın karşılıksız çekin ödenmesiyle hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü para cezasına hükmedilenler bir yerlerden para bularak para cezasını devlete ödeyebilseler de, karşılıksız çekten alacağı olanın eline bir kuruş geçmemektedir.

Cezayı ödeyemediği için hapis yatan kişiler işlerini ve para kazanma olanaklarını kaybettiğinden, alacaklılar paralarını tahsil ümidini hepten yitirmektedir.

Burada bir açıklama daha yapmak gerek: Borç-alacak ilişkilerinin yasal belgesi borç senedi yani bonodur. Dünyanın her yerinde borç-alacak ilişkileri bonoyla yürür. Bonosunu gününde ödemeyen hakkında kanuni takibat yapılır. Bu tür kanuni takibatta icra-iflas vardır ama hiçbir şekilde hapis yoktur.

Bize göre, çek konusunda yaşanan en büyük sorun, bankalara yeteri kadar sorumluluk yüklenmemesinden kaynaklanmaktadır. Bankalar, neredeyse önüne gelen her başvuruyu değerlendirip, yeteri kadar araştırma ve inceleme yapmadan kişilere çek hesabı açmaktadır.

Bankaların sorumluluğunun az olması, karşılıksız çek sorununun bu hadde ulaşmasının tek nedenidir. Bankalar, gerekli özen ve itinaı göstermemektedirler. Komisyon görüşmelerinde de verdiğimiz değişiklik önergelerinde, bu konuda en büyük sorumluluğun bankalara verilmesi gerektiğini ifade ettik.

Bize göre, çek konusunda yaşanan sorunlar bu yasa tasarısıyla da çözüme kavuşamayacaktır. Bu konuda, bir bütün olarak toplumun ekonomik ve ticari hassasiyetleri göz önünde bulundurularak yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Aksi halde, tasarının bu şekilde yasalaşması halinde, şu an büyük umutlarla bekleyen binlerce vatandaşın hayalleri suya düşmüş olacaktır.

Özce anlattığımız nedenlerden ötürü, bu tasarının bu haliyle yasalaşmasına karşıyız.

Muhalefet şerhimi saygıyla sunarım.

Hamit Geylani

Hakkâri

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

ÇEK KANUNU TASARISI

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hallerinde ilgililer hakkındaki uygulanacak yaptırımları belirlemektir.

(2) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır.

Araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri

MADDE 2- (1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyeninin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırır; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.

(2) Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adli sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı veya pasaport örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması halinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde, çek düzenleyenin bankaca bilinen adresleri talebi halinde hamile verilir.

(3) Çek hesabı ilgilinin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmaz; bu hüküm, diğer banka hesapları bakımından da geçerlidir. Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasa-

ADALET KOMİSYONUNUN

KABUL ETTİĞİ METİN

ÇEK KANUNU TASARISI

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hallerinde ilgililer hakkındaki uygulanacak yaptırımları belirlemektir.

(2) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır.

Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri

MADDE 2- (1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyeninin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırır; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.

(2) Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adli sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını, esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması hâlinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler, bankaya kendileri ile ilgili olarak Türkiye’de bir adres bildirmek zorundadır. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması hâlinde, çek düzenleyenin bankaca bilinen adresleri, talebi hâlinde hamile verilir.

(3) Çek hesabı ilgilinin, vekilin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmaz. Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

ğı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Tacir tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

(4) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tacir tüzel kişiye çek defteri verilmez.

(5) Çek defterleri bankalarca bastırılır.

(6) Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na Resmî Gazetede yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alır.

(7) Çek defterinin her bir yaprağına;

a) Çek hesabının numarası,

b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,

c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,

ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılır.

(8) Tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır.

(9) Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

(4) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri verilmez.

(5) Çek defterleri bankalarca bastırılır.

(6) Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na Resmî Gazetede yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alır.

(7) Çek defterinin her bir yaprağına;

a) Çek hesabının numarası,

b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,

c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,

ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılır.

(8) Tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır.

(9) Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(10) Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat zamanışımı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işleme tabi tutulur.

İbraz, ödeme, çekin karşılıksız olduğunun tespiti ve gecikme cezası

MADDE 3- (1) Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

(2) "Karşılıksızdır" işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

(3) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, talep ettiği takdirde, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması halinde,

1) Çek bedeli dörtyüzyetmiş Türk Lirası veya üzerinde ise, dörtyüzyetmiş Türk Lirası,

2) Çek bedeli dörtyüzyetmiş Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b) Karşılığının kısmen bulunması halinde,

1) Çek bedeli dörtyüzyetmiş Türk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı dörtyüzyetmiş Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,

2) Çek bedelinin dörtyüzyetmiş Türk Lirasından fazla olması halinde, çek bedelini, aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak dörtyüzyetmiş Türk Lirasını,

ödemekle yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmündedir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(10) Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat veya katılım fonu zamanışımı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işlemine tabi tutulur.

İbraz, ödeme, çekin karşılıksız olduğunun tespiti ve gecikme cezası

MADDE 3- (1) Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

(2) "Karşılıksızdır" işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

(3) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde,

1) Çek bedeli bin Türk Lirası veya üzerinde ise bin Türk Lirası,

2) Çek bedeli bin Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b) Karşılığının kısmen bulunması hâlinde,

1) Çek bedeli bin Türk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı bin Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,

2) Çek bedeli bin Türk Lirasının üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak bin Türk Lirasını,

ödemekle yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmündedir. Bu fıkradaki miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

Bu fıkradaki miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

(4) Hamilin talepte bulunması halinde, karşılıksızdır işlemi, çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Hamilin imzalamaktan kaçınması halinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

(5) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil, kısmi ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi halinde, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapılır; ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır.

(6) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil kısmi ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikayette bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.

(7) Banka;

a) Çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi,

b) Kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi,

hallerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası öder. Bu hallerde

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

değişmeler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

(4) Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

(5) Kısmi ödeme kabul edilmiş olsun veya olmasın, çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması hâlinde, ikinci ve üçüncü fıkralar hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapıldıktan sonra, ön ve arka yüzünün fotokopisi çekilerek bankada saklanır ve çek hamile geri verilir.

(6) Banka;

a) Çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi,

b) Kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi,

hâllerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası öder. Bu hâllerde 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uygulanmaz.

(7) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uygulanmaz.

Bankaların bildirim yükümlülüğü

MADDE 4- (1) Hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir.

(2) Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması halinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.

(3) Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri halinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür.

(4) Muhatap banka, çekle ilgili olarak karşılıksız işleminin yapılması halinde hesap sahibiyle ilgili bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirir. Bu bildirimden sonra çek tutarının hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödenmesi de, muhatap banka tarafından ödeme tarihinden itibaren on gün içinde

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Bankaların bildirim yükümlülüğü

MADDE 4- (1) Hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir.

(2) Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması halinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.

(3) Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur. Bu duyurunun diğer malî kurumlara yapılmasına ilişkin esas ve usuller, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5- (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması halinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı şubenin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin veya müştekinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması halinde, bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci olarak tayin edemez.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka

Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5- (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması halinde de, tebligat yapılmış sayılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılamaz.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliği tarihinden itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste halinde vermekle yükümlüdür.

(8) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ilgili birimine elektronik iletişim araçlarıyla bildirilir. Bu bildirimde yer alan bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından internet ortamında yayımlanır. Bu bildirimle ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(9) Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde;

a) Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına,

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılamaz.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste halinde vermekle yükümlüdür.

(8) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(9) Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde;

a) Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına,

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

b) Mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine,

karar verilmesi halinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar, kesinleşmesi halinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü halinde, bu kararlar ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.

(11) Birinci fıkrada tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, ön ödemeye ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 297 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki tebliğnamenin tebliğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Etkin pişmanlık ve yasak kararının kaldırılması

MADDE 6- (1) Karşılıksız kalan çek beldelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında;

a) Soruşturma aşamasının Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine,

c) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir.

(2) Şikâyetten vazgeçme halinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kişi, mahkûm olduğu adli para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı öde-

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

b) Mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine,

karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde, bu kararlar ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.

(11) Birinci fıkrada tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, ön ödemeye ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 297 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki tebliğnamenin tebliğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Etkin pişmanlık ve yasak kararının kaldırılması

MADDE 6- (1) Karşılıksız kalan çek beldelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında;

a) Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine,

c) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir.

(2) Şikâyetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kişi, mahkûm olduğu adli para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı öde-

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

mediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her halde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir. Mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilan olunur.

Diğer ceza hükümleri

MADDE 7- (1) Tacirin ticari işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleyen kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisi hakkında elli günden yüzelli güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(3) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüğe aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

mediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir; mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Diğer ceza hükümleri

MADDE 7- (1) Tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleyen kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisi hakkında elli günden yüzelli güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(3) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüğe aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu mik-

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına çek hesabı açan banka görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(8) Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlar ve bastıranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

(9) Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(10) 2 nci maddenin, sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hüküme aykırı hareket edilmesi veya çekin karşılıksız çıkması dolayısıyla hamili tarafından talep edilmesi üzerine düzenleyicinin banka kayıtlarındaki adreslerinin kendisine verilmemesi halinde, ilgili bankaya Cumhuriyet savcısı tarafından beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

Hesaben ödeme

MADDE 8- (1) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği hâiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir.

(2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmî Gazetede yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

tarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına çek hesabı açan banka görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(8) Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlar ve bastıranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

(9) Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(10) 2 nci maddenin, sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hüküme aykırı hareket edilmesi veya çekin karşılıksız çıkması dolayısıyla hamili tarafından talep edilmesi üzerine düzenleyicinin banka kayıtlarındaki adreslerinin kendisine verilmemesi hâlinde, ilgili bankaya Cumhuriyet savcısı tarafından beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

Hesaben ödeme

MADDE 8- (1) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği hâiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir.

(2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmî Gazetede yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(3) Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fiziki olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

(4) Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dahil, kısmi ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi halinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmi karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 9- (1) 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun geçici 1 ila geçici 5 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

(2) Bankalar, 31/12/2009 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

(3) Bankaların, ikinci fıkrada yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden keşide edilen çekler, Türk Ticaret Kanununda aranan koşulları taşıması kaydıyla geçerlidir. Ancak, üzerinde yazılı düzenleme ta-

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(3) Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fiziki olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

(4) Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dâhil, kısmi ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi hâlinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmi karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 9- (1) 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun geçici 1 ila geçici 5 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde, 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

(2) Bankalar, 1/7/2010 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş çeklerle ilgili olarak, 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ce-

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

rihi henüz gelmemiş olsa bile, bu çeklerin en geç 1/7/2010 tarihine kadar muhatap bankaya ibraz edilmesi gerekir. Bu tarihe kadar ibraz edilmeyen çekler adi senet hükmündedir.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş çeklerle ilgili olarak 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(5) Bu Kanunun yayımı tarihine kadar 3167 sayılı Kanun hükümlerine istinaden karşılıksız çek keşidesi suçundan dolayı açılmış olan davalar, asliye ceza mahkemesinde görülerek sonuçlandırılır.

(6) 31/12/2009 tarihine kadar üzerine yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

za Kanununun 7 nci maddesi hükmü saklıdır.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar 3167 sayılı Kanun hükümlerine istinaden karşılıksız çek keşidesi suçundan dolayı açılmış olan davalar bakımından asliye ceza mahkemesinin görevi devam eder.

(5) 31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.

(6) Bu Kanunun 5 inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca yapılacak bildirimler, 1/7/2010 tarihine kadar yazılı ortamda yapılabilir.

(7) Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca kurulmuş olan Bankalararası Takas Odaları Merkezi, bu Kanunun 8 inci maddesinde öngörülen tüzel kişiliği haiz sistem kuruluncaya kadar faaliyetlerine devam eder ve yeni kurulacak tüzel kişiliğe herhangi bir işleme gerek kalmaksızın devrolunur. Yeni kurulacak tüzel kişilik bu devir nedeniyle doğacak her türlü vergi, resim, harç ve fondan muaftır.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı, 1/11/2009 tarihi itibarıyla, haklarında soruşturma veya kovuşturma başlatılmış ya da kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olan kişilerin;

a) Şikâyetçi ile belirledikleri miktarın belirli vadelerde ödenmesi hususunda anlaşmaya varmaları ve anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşmada öngörülen süre kadar soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Anlaşmaya varılmış olması, şikâyetçi bakımından şikâyetin geri alınması sonucunu doğurmaz.

b) Bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarı belirli vadelerde ödeyeceğini taahhüt etmesi ve taahhütnamenin, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından Cum-

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

huriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşma aranmaksızın, taahhütnamede belirtilen süre kadar, soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Bu durumda, ödeme süresi, taahhütnamenin yapıldığı tarihten itibaren iki yılı geçemez. Taahhütnamenin bir örneği alacaklıya gönderilir.

(2) Birinci fıkrada yazılı anlaşma veya taahhütnamenin en geç 1/4/2010 tarihine kadar düzenlenmiş ve mercilerine verilmiş olması şarttır.

(3) Soruşturma veya kovuşturmanın durması hâlinde dava zamanaşımı; hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulması hâlinde ise ceza zamanaşımı işlemez.

(4) Anlaşmanın gereği gibi ifa edilmiş veya bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarın ödenmiş olması hâlinde; kovuşturmaya yer olmadığına, davanın düşmesine veya hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir.

(5) Şikâyetçinin başvurusu üzerine, anlaşma veya taahhüde uyulmadığının tespiti hâlinde, soruşturmaya, kovuşturmaya veya hükmün infazına devam edilir.

(6) Soruşturma veya kovuşturması durdurulan ya da hükmün infazı ertelenen veya durdurulan kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan adli kontrol tedbirine karar verilebilir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Adalet Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Yürürlük

MADDE 10- (1) Bu Kanun yayımı tarihin-
de yürürlüğe girer.

Yürürlük

MADDE 10- (1) Bu Kanun yayımı tarihin-
de yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11- (1) Bu Kanun hükümlerini
Bakanlar Kurulu yürütür.

Yürütme

MADDE 11- (1) Bu Kanun hükümlerini
Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

C. Çiçek

Devlet Bakanı V.

M. Başesgioğlu

Devlet Bakanı

N. Çubukçu

Devlet Bakanı

E. Bağış

İçişleri Bakanı

B. Atalay

Millî Eğitim Bakanı

H. Çelik

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı

M. Z. Çağlayan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

H. Yazıcı

Devlet Bakanı

M. Başesgioğlu

Devlet Bakanı

M. Şimşek

Adalet Bakanı

M. A. Şahin

Dışişleri Bakanı V.

M. S. Yazıcıoğlu

Bayındırlık ve İskân Bakanı

F. N. Özak

Tarım ve Köyşleri Bakanı V.

B. Yıldırım

En. ve Tab. Kay. Bakanı

M. H. Güler

Çevre ve Orman Bakanı V.

M. H. Güler

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

N. Ekren

Devlet Bakanı V.

N. Çubukçu

Devlet Bakanı

M. S. Yazıcıoğlu

Millî Savunma Bakanı V.

F. Çelik

Maliye Bakanı V.

M. Şimşek

Sağlık Bakanı V.

B. Atalay

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

F. Çelik

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Günay

